

המציפה

ערטון שבועי

לכל עניני החיים, לספרות ולמדעים ולכל עניני היהודים.

יוצא לאור בכל ערב שבת.

מחיר ההתימה על המצפה

באוסטריא אונגרי: לשנה 7. — כתרם / חצי שנה 3.50 / רבע 1.75

באשכנז: לשנה 8. — כתרם

ביתר הארצות: לשנה 9 כתרם — 9.50 פראנק.

"רמת המצפה" נכנסת עתה בגליון עצמו, הגדול עתה משהיה ומכיל חמד ספרותי יותר מאשר עד כה. אין הנחה מהמחיר.

מחיר גליון בודד 14 הלר.
מחיר מודעות או הזכרות לנפטרים לפי גדל השמה.
ברכת מדיט 60 הלר. הודעת אירוסין כתר. זו או זו בראש הגליון שני כתרם
המשנה מקומו עליו להודיענו מיד לא רק שם מקומו החדש, כי גם שם מקום בית הדאר הקודם.
קאנטא שלפאסטשעק נומר 76.918 האדרסה לבית המערכת ולאדמיניסטראציה „HAMICPE“ Kraków, (בהון לארץ להוסף: Oesterreich) בע"מ: רחוב מעכאסטיאנא 32

Kraków, 5 Sierpnia 1910.

גליון ל.

קראקא, כ"ט תמוז פ' מסעי התרע"ו.

עברים בראש כל הוצות ונסגרים כתי-מנור ונמכלים לשם הדת הנוצרית וההורים האמללים תועים בלי כל עזרה, כי השלמונים אינם רוצים להושיע; וחולים יהודים נמכלים על ערש מותם ברעני אבן חושיהם לשם הדת הנוצרית ונקברים בקברותיהם, ובבתי-הספר העממיים הנהיגו ספרים חדישים וילדים יהודיים אנוסים ללמוד על פה ספרי מופתים ונסים נוצרים ושכח-קדושים קתולים וכמל ילדותם הם יונקים רוח דת זרה — ורכבות היהודים רואים את כל המחזות הללו ומחשים.

אולם אם תדמו, כי רק הרגש הדתי והלאומי נהלש ויתר הרגשות ואינסטיקטים של עם הפץ בחיים נשמרו בתקפם — תכאנה עשרות עובדות אחרות ותמטפחנה על פניכם. בדומה הרוסית הוצע הק שבייתה גמורה כיום הראשון וההצעה כבר נתקבלה בקריאה הראשונה — והיהודים לא נעו ולא זעו, כאלו לא נגע הדבר בהם; ברומניא והחלט אותו ההק המקפה את פונסתם — והיהודים שתקו, בפרלמנט האוסטרי מתכוננת הפרקציה הסוציאל-דמוקרטית, להכניס את ההק הזה — ואין דואג, ועוד יתרה: התפורר רגש האהדות ורגש שמירת הקיום והיהודים מושישים יד עזרה לשונאיהם לדכא את אהיהם. עובדות אתם רוצים? בלודו — מספרים העתונים — עברו זה עשרות בשנים פועלים עברים לאלפים והנה בימים האחרונים התחילו בעלי בתי החרישת היהודים, לפטר

על סף הסכנה.

העתונים היהודיים מכל הארצות, שאחינו נהתים בהן, מביאים עובדות מעציבות, מאורע אחר מאורע, המעידים, כי שם עמוק בתוך עמנו נעשה דבר נורא, דבר נורא מאד, ברהובות קונסטנטינופול עברה זה לא כבר תהלוכה דתית נוצרית עם צלבים ושיירי קדושה ורוב נושאי הצלבים והמזמרים את זמירות הקדש היו ילדים עברים, אשר אבותיהם הכניסום לבתי-הספר של הנוצרים, והדבר עבר בשלום ובמנוחה. לא התעוררו ראשי הקהל, לא התעוררו הרבנים וההכמים" וכל נושאי הדגל והלאום, בירושלים — מספרים העתונים — מוסרים יהודים ספרדים ואשכנזים את בניהם ובנותיהם לבתי-הספר של המיסיונרים ושם הם מתחנבים ברוח נוצרית אדוקה ושומעים דרשות דתיות ומקבלים צלבים קמנים בתור תשורות והאבות רואים ומחשים, ואין הרבנים וההכמים" ומאות היהודים האדוקים מתעוררים, ברומניא מבקרים ילדי העברים את הגימנסיה של המיסיון וכימים הראשונים לשבוע וככל הג ומועד נוצרי הם מוכלים אל בית-התפלה הזה, לשמוע אל התפלה ואל הדרשה, וכמרים אחר כך את הגימנסיה המה נשלחים ירושלימה, להתחנך ולהתלמד במלאכת ההסתה, ויהודי רומניא מחשים, ברומניא מטרורים יהודים, לשם היתר ישיבה ולשם היתר השכלה, את דתם בהמון — ואין כל תנועה, בגליציא נחמפים ילדים

ספר טוב חנם!

כל הקונה מיינו את הספר הסוציונולי רב הענין

חידות ההגרות הנפלאות על דבר עשרת השבטים

בעד שני כתרם יקבל עמו יחד ספר טוב וגדול כמוהו חנם וחפשי. בספר הזה יזכה רק מי שיקנה מעכשו. שום יודע עברית ואוהב ספרים אל נא יסיר את שעת הכשר הזאת. — בזקופה (נאכנאהמע) אין בדאי לשלוח בי מחיר הזקופה בבית הדואר 55 הלר.

ועד החברה "יסוד בית ספר עברי" בקראקא מודיע בזה, שלשנת הלמוד הבאה תפתח, הוין משתי המדרגות הקימות מכבר, עוד מדרגה שלישית וכשביל הסדר יבוקשו אבות התלמידים משתי המדרגות הקודמות, למחר להכתוב את בניהם בעוד מועד, וכן הרוצים להכתיב בניהם למדרגה הראשונה עליהם להזדרז לפנות אל מר חיים וויינדלינג בלישכת "גרעשאם" רחוב גראדצקא 18 או כרהוב גערטרודא 29 או אל מר שלמה שפירא בבית ההוא.

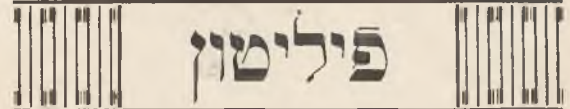
הועד של חברת יסוד בית ספר עברי בקראקא

הימים נוכחו, כי רע הדבר, היא שקדה כל היום והצי הלילה על הספרים וכאשר בקרו בכיתם איזו מהמהותנים לא קבלתם בסבר פנים יפות ולפעמים התחמקה מפניהם, הסצנות האיומות, שנשנו בכל יום, עובדות לפניה, מפי האב נורקו בידודי אש עליה ועל הבליה, על הספרים ועל הסופרים, האם היתה מכולבלה, לא ידעה אם להיטין או להשמאיל, כלכה היתה מצדדת לזכות האב ולמראית עין הפכה בזכות הבת ודברה על לכה דברי פיוס ותהנונים, שתשליך את ההבלים, כי לא נאה לבת ישראל בכלל ולה, בת משפחה מיוחסת, כפרט. והיא ישבה בפנים זועפים וראשה נתמך בשתי כפיה ועיניה למטה.

סצנות כאלו עוררו להרהורים משונים, אשר יראה בתחלה להעמיק בהם ומעט מעט חתרו התירה עמוקה בפנימיות נשמתה, בעיני קנאה הביטה על הפקיד הפולני, המבקר לעתים תכופות בכיתם ועל בתו, שהיא רעותה, היא מאושרה, הוריה אינם אמידים כמו אבותיה, גם היא לומדת הרבה וקוראה בספרים ואין מוחה בידה, אדרבה, הוריה ישמחו במעשיה, גם התן יש לה ומה רב ההבדל! הוא מבקר בכל יום אי את הבלה והולכים לשוה שלובי ידים והוריה ילבו אחריהם שבעי נחת, שפה אחת ודברים אהדים לכלם, גם הספרים משותפים לכלם, האב, האם, הבת וההתן יקראו כספר אחד ומתוכחים עליאדותיו ועל כל הספרות, בלם מחוים דעתם, לא פעם אחת אנה המקרה לידה, להיות עדיראיה למחזה נהדר בזה, והיא בודדה וגלמודה, אין לה לפני מי לישפוך לבנה, להוריה ולאותו הבהור, הנועד להיות בעלה, אין אף הישכלה כל שהוא, אף כזו שיש לתלמיד ב"ס נמוך, לא ידעו גם קרוא בשם את הסופרים הפולנים המצוינים ומכ"ש הסופרים היונים

האמנם, היום חג התונתה? היום יוליכנה להפה עם איזה בהור-ישיבה? אותה, הרכה בשנים, אשר בעוד שכונות אחרים תגמור למודי הגמנויה, שבקשה להתכונן בהם לעמוד לבחינה, להכנס לאוניברסיטה, יקשרו עם נער זה, שבל למודיה ושאיפותיה זרים לוי נער שלא ראתהו, שדמינה מתאר אותו כאיש משחת המראה ופרא אדם והוא יחסום בעדה את דרכה, שהיתה עתידה להוליכה אל תבלייתה הראויה לה לפי בשרונה, שכלה ומעלת רוחה? ! מהיום תפסק המלחמה הקשה, שהיתה בינה ובין הוריה, תפסיק למודיה, תשבח "ההבלים" — כמו שאמרו הם — ותחיה חיי "שלוה" עם אבותיה ועם הבהור העתיד להיות חבר לה לכל חייה? ! מהיום תשליך את ההשכלה, שרכשה לה אחרי שנות עמל ותלאה ותחיה אישה פשוטה, אישה בעלת סגור רחב ומטפחת על ראשה כאמה? !

"לא ולא, היא קוראה ככל כחה, להוסיף ולא לנטוש המלחמה!" והיא מתאמצת לגרש מפניה את מחשבותיה, סוגרת את הספר ולוקחת ספר אחר ומנסה להתעמק בו, אבל איננה מסוגלת לקריאה, והכרונותיה עולים במחה ומוזעזעים עצביה הנרגזים, לפני עובר יום ארוסה, לפני שלש שנים היה הדבר, היא למדה אז למודי הגמנויה של המדרגה הרביעית אצל מורה בלי ידיעת הוריה, כי הם לא ידעו תכן הלמודים, דמו כי לכתוב מכתב לפריץ היא לומדה ולא התערבו בענינים מזורים להם, ופתאם בשרוה, כי נתארשה ורמזו לה על הערך, שיש לה עתה בתור בלה והסבירו לה, שתקופה חדשה מתחילה בחייה ומעתה תאמר ללמודים די ותכון לחתונתה, להיות אישה כשרה ככל בנות היהודים, את המורה ישלחו מכותם, אבל היא המשיכה למודיה בלי-עזרת מורה, בתחלה לא הרגישו הוריה, אך ברבות

פיליטון

ביום התונתה.

ציור מאת נחום אייערבאך — קולומיה.

בכית ר' ליזר גרינשפאן, גביר העיר, תנועה רבה; מלבד המכשלת והשפחה, העובדות בכיתו בקביעות, נוספו היום כחות חדישים, נשים באות בימים ונערות, "סוורים", שמשים ועוזרים, וירי כלם מלאות עבודה, רצים ונחפזים, דוחפים ונדהפים. בעל הבית הסיה דעתו מעסקיו היומיים ומשיניה על הגברים, שיעשו מלאכתם באמונה ולא ימעלו בשליחותם ועקרת הבית רצה מהדר לחדר, מטפחתה ממושלת מאוהרי אוניה וכידה צרור מפתחות, שמה עינה על עבודת השפחה, מבקרה מעשי המאפה השונים ואין לה פנאי לנגב את נטפי הזעה היוורדים מעל מצחה, גם הקטנים משתמשים בחפשי, שנתן להם היום ומתהלכים מהדר לחדר בסקרנות ורגלי העובדים נתקלות בהם, ומהם מתגנבים לחדר הבשול, ללקק ולהוין עיניהם מכל היקר והממתקים הנעשים שם.

רק אחד מאנשי הבית, הבת, נערה כבת י"ה, שבעבורה כל המרה הזה, לא נראתה לפני העובדים כשכילה ואינה מראה שום התענינות בכל אלה, יושבת היא לבדר בחדר הקיצוני לפני ספר פתוח ומתאמצת לקרוא, לגרש ממהה את הרהורים, הסוערים בקרבה ואין הדבר עולה בידה, כמים שוטפות מחשבונתיה, הולפות זו אחרי זו, שברי רעיונות עולים וגזים ואין לה מנוח.

את פועליהם היהודים ולהחליפם כנוצרים; כבודסקי המיליונר היהודי אשר סבל בעצמו מן הפוגרום הקיזיבי, גרש את כל פועליו היהודים מפבריקאותיו היהודים המגורשים ברוסיא מליטנים איש על אחי נורמים לאסונות ולגורשים חדשים, ועוד ועוד לאין קץ.

והמסתכל אל חיי אחינו בזמננו זה יעמוד נכהל ומשתומם למראה זה: הכי עומדים אנתנו על סף ההתפוררות? כל יצור הונן מאת הטבע כרגש שמירת הקיום והוא מתקומם בכל כחותיו לנגד כל דבר המעמיד את קיומו בסכנה, אולם מכיון שאיננו מטיקט זה הולך ונחלש אין תקווה ליצור זה להתקיים אפילו שעה אחת וסופו לאבדן גמור. רגש הקיום הלאומי הולך ומתחדד מיום ליום אצל כל העמים, גם העמים הקטנים, אשר זה לא כבר לא היו כל דיוקן רוחני מיוחד, נלחמים בכל כחותיהם על קיומם הכלכלי והלאומי והיהודים— זה העם העתיק, אשר רגש שמירת קיומו היה מהודר ומפותח אצלו יותר מאשר לכל העמים סביבותיו ואשר למרות רבבות שונאיו, שחפצו לבלעו חיים, עמד כסלע איתן בלב ים וכרא את האגדה הנהדרת של "נצח ישראל" — העם העתיק והנפלא הזה עומד עכשו על סף הסכנה ואין קול ואין התעוררות, רק שיוון נפש וקרירות רוח מסכיב.

מה קרה לנו? איפה אנתנו נמצאים? האלה הם גברי החישמונאים? ההתחילה כבר אצלנו, חס ושלוה, תקופת ההתפוררות של הגוף הלאומי ואבר אחר אבר מתיבש ומתדרדרל ונופל — ואין שם על לב? איה היהודים, שמתו על קדוש השם ושפשטו את צוארם לשחיטה, שנהרגו ולא עברו? ומי הם אלה שהאיזמל נתחב כבשרם ואינם מרגישים? מי הם אלה הלוקחים את עולליהם וצאצאיהם ומוסרים אותם לשמד בקרירות רוח וכשיוון נפש? ההתחילה כבר אצלנו הראשית של האחרית?

את אשר לא קרה לעמנו בכל ימי קיומו — קרה עכשו. אין דמיון ואין משל בכל תולדותינו — לימינו אלה, תמיד נלחמנו ועתה — דומיתמות, דור מסר לדור הבא אחריו את ירושת היהדות והרת אותה בכשרו והשביע אותו להלהם עליה — ועתה מקפדים את הפתיח בידים, תמונת "אי-המתים" בכל מוראה לנגד עינינו.

ואתם השבילים הבודדות, אשר ניצוץ יהדותכם לא נכה עוד בלבכם, התקצבו והסתכלו בתמונה אשר לנגד עיניכם, ראו מה היה לנו עוצו עצה — ועשוה,

מצאו מפלט ותושיה, אולם הושי נא ומהרו נא, כי עומדים אנתנו — על סף הסכנה! צבי שרפישמן.

על המצפה.

עשרת הדברות של הדלות בגליציא.

האנקמה, שהבטיח ועד המדינה הנליצי בהחלטתו לפני שלש שנים לערוך כדבר עניות היהודים בארץ הזאת, תצא סוף סוף אל הפעל בייב החדש הבא. לע"ע שלה הועד הממונה על זה גליונות של עשר שאלות לאנשים "נאמנים" אשר השלטון הפולני בוטח בהם, כי יפתרו את השאלות כרוחו וכלבבו. בתוך השאלות כלולות גם התישבות ואין צורך למשיבים רק להסכים או להוסיף איזה דבר ברוח הוועד הישואל. ואלה הם עשרת הדברים: (א) איך הוא מצב היהודים בגליציא? האמנם דלים הם? (ב) כמה מתגלה הדלות, הכלם עניים או מקצתם, במקומות מוגבלים או במעמדים ידועים? (ג) מה היא סבת דלותם ועד כמה גרמה סבות מן החוץ, כמו עניות המדינה בכלל, בערות, הסתדרות האכרים, חסר הרשת וההזקת היהודים כלם רק בענף פרנסה אחד? (ד) באיזו אופנים יש להמציא ליהודים אפשרות משכרת ותרבות? הצריכים להנהיג בהם מלאכות ביתיות ולתמוך ביד ח' העזרה ליהודי גליציא אשר בוויין או בלתי תלוי בה? היש לעשות סדרים באגודות ההלוואות היהודיות ולסמכן לאגודת הקהלות? היש לכונן לשכות המצאת עבודה לפועלים יהודים או די בלשכות הקימות בשביל הפועלים בכלל? היש להרבות השכלה בין היהודים ע"י בהיס של הבארון הירש וגני ילדים, איך תוכל הממשלה לעזור לזה? הצריכים להרבות מקורות הפרנסה ביהודים? היש להגדילם בעבודת האדמה ובאיזה מין? (ה) הגרמו נזק ליהודים חוק הרוכלים, שביתת יום א' ובטול הפרופינציות ואיך אפשר לעזור בזה? (ו) הנהוצה עזרה מהירה לאביוני היהודים ובאיזה אופן? (ז) הצריכים להנהיג סדרים טובים בגלות היהודים מגליציא? (ח) היש אופני עזרה אחרים? (ט) הגורמים דרכי הפרנסה המשונים של יהודי גליציא נזק למצב הכלכלי של המדינה בכלל? (י) הצריכות המדינה והממלכה לעזור ליהודים ביהודי אע"פ שיש לעזרה כזאת אפי' דתי, לפי שגם הנצרים סובלים מעניות היהודים או לערוך את העזרה לעניי המדינה בכלל. — בשתי השאלות האחרונות נראה, שהיהודים כשהם לעצמם אינם ראויים לעזרה רק לפי שמצבם

המיוחד גורם נזק למדינה בכלל. בבאורים הנספחים אל השאלות מבואר זה, כי מה שרוב היהודים אוהים במסחר ובפרסרות וחרישת איננה, משפיע לרעה על מצב הכלכלה הכללי וככל זאת יש סכנה (לפי השאלה האחרונה), שאין להושיע ליהודים כפני עצמם, כי-אם לעניי המדינה בכלל באופן שגם היהודים יהנו מן העזרה. כהי-הממלכה גורמים הפסד ליהודים ביהוד והעזרה אינה צריכה להיות מכוונת ליהודים עצמם, וקרוב לדאי שהמושקות הנשאלים יענו במובן הזה, כי חלילה וחס אין להפריד בין פולנים נוצרים ובין פולנים בני דת משה. אם כן כל העזרה, אף אם יש בה איזה ממש, אינה שוה כלום, כי הממונים עליה ידעו תמיד להגיש את העזרה רק לנוצרים, כי כבר ידענו מהו ערך עזרה "כלי הכבל דתי", בכל מתנות כאלה רגילים לומר: מותר לתת גם ליהודים, אבל אין הכרח. הרי משרות הממשלה הן גיב בלי הברל דת ואלפי משפחות מתפרנסות מן בכבוד, רק לא היהודים, כי אע"פ שאין עכוב למנות גם יהודים, אבל גם הכרח איננו, אבל כל עקרה של העזרה הזאת אין בה ממש, כי הרי לא נולדה אלא בכדי לזרוק חול לעניי היהודים, להראות שאינם צריכים לכא-יבחהם, כי גם על הפולנים ועל יהודי החצר שלהם, יוכלו לסמוך. וגליונות השאלות לא נשלחו לבקריאים בעניי הכלכלה היהודיים, כגון לעורכי עתונים יהודים, לראשי קהלות ולרבנים, כי-אם למושקות ידועים, שיש לשלטון המדינה לסמוך עליהם, אע"פ שאין להם שום דבר עם היהודים והיהדות. מה יענו "יהודים" באלה על שאלות יהודיות כבר ראינו בארגני המתכוללים. הם מוצאים, כאנטישמנים גמורים, את תקלת הדלות בדת ישראל והם — בעלי כרית החסידים "מחזיקי הדת" — יועצים לכער אחר התלמוד ואחר מנהגי היהודים, מרת ליליען מצאה כועדת מושיעי ישראל בלנדון, כי החסידות והציונות גורמות את הישחת המדות ומסחר הנפשות, וה"איזראעליטא" הווארשאית המעיטה את צרך בטול תחום המושב בצרך הפולנים להפטר מיהודי רוסיא, שאינם יכולים להתבולל בפולנים, לולא המעם הזה, לולא האינטרסה של הלאום הפולני, אין לבטל כלל את תחום המושב לפי דעת המושקות הפולנים וכן אין לדבר כלל על שום עזרה ליהודים, אלו היו היהודים מתעוררים לעזרת עצמם, היינו צריכים בשורה הראשונה לבגון בית הרישת גדול, המכיל כל מיני עבודות ולכוף את החוזרים על הפתחים הצעירים הבראים לעבודה, לפרוק עלם מעל שכם בעה"ב הדלים.

קשה על נאצה את קדשי היהודים ובגאון פרט שמות ספרים וסופרים עבריים, התפאר שהיהודים הם עם עתיק וספריהם, שנתקבלו ככד העולם, נכתבו בעת שכל העמים הנאורים הקריבו קרבנות אדם לאליליהם ורקדו ערומים ביערות עם עצביהם ולא היה להם שום מושג מכתב ומספרים. גם מנהגי היהודים מהורים מכל שמיץ אלילות ומעשה מגונה, זמם סמל ענינים רוחניים רמים מלאי פיוט וענג רוחני, בימי שכחות ומועדים לא יתהוללו היהודים ולא ישתכרו ולא יפרצו גדר הצניעות והמוסר כהעמים האחרים, המתנאים עלינו.

היא שתקה לדבריו ולחלומותיו, דעתו איננה צלולה, משוגע הוא, החליטה, הלא הוא חסיד גמור, מתלהב על מעלת היהודים יותר מהחסידים וככל-זאת אביו מתאונן עליו והוא מורד באביו החסיד, אות הוא, שאין נכונה כרוחו, כי לולא זאת איזה מקום יש למלחמה? מאז והלאה שכה לבדידותה, את כן דודה שכחה ואין איש מאנשי ביתה ומכל סביבתה יודע ומבין אותה, היא צריכה לשאיפות רמות, מלאה היא הרהורים, מחשבות ותקוות.

אמנם נמצאת סביבה מתאימה לה... שם בכית הפקיד... אבל הם נוצרים והיא יהודית. מהי יהדותה? אינה יודעת. וההורים ככ"ז יאהבוה אהבה עזה, גם נפיש נקשרה בנפשם... אין להאשימם... אי-הדעת הביאתם לכך... רחמנות עליהם, מה רב צערם, נבערים הם, מה לעשות, צריכים לסכול, אין דרך אחרת.

מחשבות כאלו הרגיוו תמיד מנוחתה והפריעה מלמודה, מה התאמצה לגרש מתוכה את דאגתה והרהוריה על-אדות אחריתה, לכבשם עד תום כל למודיה, או כאשר תהיה תעודה בידה תפרוק מעל שכמה עול ההורים, תשים קץ לאפטרופסתם ותהיה

והרומיים, הגדות ימי קדם, מלחמות הרומיים, דברי ימי עולם, כל אלה מוזרים להם. אף בשפה ברורה אינם מדברים, יוכלו רק לפטפט בשפה הכלולה והמגונה ומקום הספרים תופיש אצלם רק הסידור. מהבקר עד הערב, על כלי-צד ושעל, רק תפלות וברכות, כרכות ותפלות והמנהגים הישונים, הצרמוניות — חוכא ואמלולה, מעישי פראים ממש.

והיא שיש לה השכלה נכונה כל כך, תכנע להם, תסתגל לסביבה מורה כזאת?

איזה כח טמיר הוכיח אותה על מחשבות כאלו ועל המסכנות, שהיא באה להן מתוך המחשבות. נפשה התגעגעה להתודע לאיזה צעיר משבילי, לשמוע דעתו על מעמדה ועל צרת נפשה, וזוכרת היא, שדודה יחיאל נתן בחיותו כבית הוריה התאונן על בנה, שעזב את הדרך הישרה, זנח את למוד הגמרא ועוסק בחבלים ומתרועע עם כופרים. גם ספר את פרטי המלחמה שביניהם והוא עומד במרדו. "אח לצרה — קראה או — אינני יוצאה מן הכלל, עוד נמצאים לוחמים על שאיפות רמות בטוני", לפנות אליו, לקחת עצה מפיו, היתה החלטתה. ובטוחה היתה, שהוא יאמץ לכה ויעוררה, שלא לנשוש המלחמה ויתמכנה בעצה. לא תהיה עוד גלמודה, ואולי...

זשה גדלה השתוממותה כאשר התודעה אליו, איזו בריה משונה הוא! יש לו השכלה, בקי הוא בספרות הכללית אולי יותר ממנה וככל זאת הוא מוקיר את היהודים ומנהיגיהם ומתנאה בידעת ספריהם הנושנים, כישדרבו על-אדות עניני הכמה וספרות כללית היה הכל כשורה, היה לה אח ברעה, וכשנסוכ הדכור על-אדות היהודים ומנהיגיהם והיא דמתה למצוא בו תנא דמסייע לה, הכיט עליה במכמ כו ונעם והוכיחה

דמור ה' גבל.

עוד הפעם קדרו שמינו בשלישת שבועות האבל' כמו לפני שבוע שנים, נוסף יגון על יגוננו ומספר על מספרנו וזה אפנו תקות עמנו רב ריבנו בעמים, מגנו כבית-משפט הלאומים, הנקרא מועצת המסלכה האוסטרית. נספה בלא עתה. כמעט לא הניח כמוהו הרוץ ונאמן בעבודת העם היהודי, דומה היה, שכל החשק לעבודת הצבור, הלקוי כל כך ביהודי גליציה, נצטמצם בנא-כחם הצעיר ד"ר גבל, באיזה מקצוע של עבודת הצבור לא מצאנו את העובד הצעיר הזה? מי זה שקד כמוהו לדרוש משפט היהודים, משפט הצבור ומשפט יחידים, מאת הממשלה והפרלמנט? מי מכל עסקני צבורנו הרבה כל כך לכתוב בעתונים יהודיים כמוהו? מי פעל כמוהו בכל עניני הציונות והלאומות? מי שכר כמוהו את מהו ולכבו בכל צרה ושנוי הבאים עלינו, כמו חוק הרוכלים, חוק הפרופינציות, חוק הבטחת הסחיה של כל הרלים, למצא איזו תועלת, איזו מפלט לאחיו, המפסידים בכל שנוי צבורי, לכל עתוני מפלגתו עמד כאב ויועץ ועוזר נאמן. איזה זמן עמד בראש הציונים בגליציה, עתה עמד בראש המפלגה הלאומית היהודית באוסטריא, אין חוק חדש והצעה חדשה בפרלמנט, שלא הרים בהם גבל קולו בשם העם היהודי, עתה הפרלמנט סגור, שליחי כל העמים וגם שליחי היהודים נחים מנוחת הקיץ כל אחד בנאות ישרה שבחר לו וגבל לא נח ולא שקט, הוא עבד גם עתה בועדי הפרלמנט בשם יהודי גליציה, לשמור ולהגן על זכויותיהם. והתרגשותו היתרה בערב שבת כל היום בועד הבטחת האחריות, לדרוש טובת אחיו הרע-שה וזעזעה את לבו החכם וקפדה חיתו בלא עת, בימי האחרונים חפש תהבלות, להושיע את אלפי המזוגים, שיאבדו פרנסתם בכטול הפרופינציות, את תוצאות חקירותיו כתב בספר ולא הספיק לפרסמו עד שנחטף מקרבנו פתאם, מלא תקוה לאחרית טובה לעמו הנענה היה האיש תמיד והתקוה חזקתו ואמצתו, לעבוד כשקידה שאין כמוה, לעזור להגיע לימים טובים מאלה, עתה נפסקה שלשלת עבודות כבירות בעד עמנו, נסתם אחד ממקורי התקוה, שאוהבי ישראל יאבדו ממנו תמיד גיל וחדוה בראותם שעוד יש מי שידבר בשמנו, עוד יש הוגה דעה לרווחתנו ולתשועתנו, איש צעיר כזה השוקד בעבודת הלאום, כי יאבד אף לכל עם גדול העשיר בעסקנים צבוריים ובפוליטיקנים, יהיה אסון לאומי, מספר עצום וצעקת שבר, ומה נאמר אנחנו, אשר בנינו הדואגים בשביל עמנו מצערים כל כך, אשר כל בעלי רוח וכשרון עובדים רק בשביל זרים ולנו לא נשארו רק מתי מספר פועלים לאומיים! מה רבו צוררינו ומה מעמו סגנינו וסן המעטים האלה אבדנו את אחד המוכים שבהם! איכה לא המל המות האכזרי לקחת את כבשת הרש, שאין לנו תמורתה, הוי מי ימלא מקומו, מי ישא את דגלו הנופל מידו! את מקומו בפרלמנט לא ימלא יהודי, איש רותני נבחר עמו יחד למלא מקומו בהעדרו. הקלוב היהודי הקטן בן ארבעה חברים יהיה עתה בן שלשה, אבל גם בכל המפלגה ישאר מקומו פנוי, כי עסקן חרוץ ושוקד בעבודת הצבור בכל לב ונפש כמנו איננו עוד, ימי האבל הלאומי, שנכפלו ונתחדשו לפני שבוע שנים במות המנהל, נשלשו ונתחדשו עתה במות ציר המחוקקים וראש המפלגה הלאומית ד"ר גבל. — בן לזו שנה היה בן הורים לא עשירים ובשקידתו ובחריצותו ובתשוקתו להיות בן מועיל לעמו ולדורות הגיע עד הלום, מעטים היו ימי חייו ורבים מעשיו, קטנה היתה ראשיתו וגדולה אחריתו, שם עולם יהיה לו וכל ישראל יספדו לו מספר יחיד, אבל על ראש ומנהיג, ככי על פועל נאמן וחרוץ לטובת כל היהודים בגליציה העניה בעוסקים נאמנים בצרכי הצבור. — יהי זכרו ברוך ונפשו תהי צרורה בצרור חי עדי!

הנגולת, מעולם היה מנהג לפוליטיקנים לנוח בשני החדשים האלה, שלא להרעיש את העולמות העליונים בתרמית הפוליטיקה הכוזבה ועתה עברו חוק, נשתנו סדרי בראשית, בשני חדשי המנוחה האלה הם עוסקים בנבליהם ובנזילותיהם. אמריקה גוזלה מדינה חפשית באפריקה, יפן גוזלה את מדינת קוריא ומספחתה במלכותה, רוסיא אומרת ללכוד מדינת מונגוליא ולתפוש דריסת הרגל בפרס, לזכות בה לצמיחות, מונטינגרא הקטנה נוטלת מלכות לעצמה ספרד נשחתה ומורדת באב הקדוש אשר ברומא והפולנים העשוקים רוצים לבלוע את היהודים בלועם באיזו סין אנקטה, שהם עורכים עתה, להראותם, שאין להם צורך לנהוג פוליטיקה יהודית, כי הם דואגים בעדם. "איך דואג החוק בעד החלש ממנו יודע אני היטב — קרא האריה — גם אני דואג בעד הדרי שאני בולע ואני מוציאו בזה מידי הובת פוליטיקה לעצמנו, משחררו אני מכל דאגת פרנסה כהיותו בתוך מעי." "יחוס נא עלינו בית דין רם ונשא — קראו שני המשולחים יחד — ויחזיר את המנהג הישן לאיתנו, שלא לעסוק בפוליטיקה בשני חדשי המנוחה האלה."

"הלא תבושו — ענה ראש בית הדין — להתאונן על גזילות בני האדם, אתה האריה טורף ודורס וגוזל כל הימים ומתפרנס מדם אחרים ומכשר אחרים ומדוע רע בעיניך אם בני האדם עושים כן? ואתה הסרמץ חוזר כל הימים לאחוריק ומואס בכל התקדמות ובכל תקון ואיך תתאונן אם גם בני האדם עושים כן? מום שככם אל תאמרו לחבריכם!"

ואני עומד מן הצד ושומע דין של מעלה ולבי מהסס, לא זכיתי להכין את המשפטים האלה, אין לי רשות להרהר, מוסר אני לכם דברים כהותם, אולי תבינום אתם.

מכתבים מערי המדינה.

רויץ, מות ציר מועצת המסלכה ד"ר גבל הרעיש את לבבות כל יהודי וויין בלי הברל, ביום וי ישב כל היום עד לפנות ערב בועד הפרלמנט להבטחת האחריות ועבד בשקידה רכה לטובת אחיו היהודים, הציג כמה הצעות ושנויים בחוק, מען וררש והתרגו. בערב הלך לשוב עם ידידיו בפרדס הפרטני ונעין עממה בכמה עיני הצבור היהודי, בשעה הראשונה אחיו הצות הלילה נפרדו ידידיו מסנו ולא הכירו בו כל אות חלשה או הלי, כאשר שב לברו הבייתה התעלף ברחוב הסגדל האדום ונכנס בכל כחו אל בית קוה וכקש שיושיעיהו, בטרם נגשו אליו אנשים נפל ארצה. מרכבת אגדת ההצלה באה, אך לריק, לא נמצא בו עוד רוה היים, מחלת הלב, שקטפה את ד"ר הרצל באבו, עשתה קץ גם למנהל הציונים הזה. כל העתונים הווינניים ספרו בשבחה, כי היה איש העבודה, צנוע, דורש צדק ואורב אמת. שעה לפני פטו הגיד לידידיו, כי הוא סקוה לפעול אחרי הקיץ הרבה בשביל המפלגה והעם. בפרלמנט יקום במרץ לטובת המזוגים והרוכלים ויש תקוה — כי אפר — כי יצליח להעויל. גם בשביל הספורים הקטנים היהודים אמר להשתדל בועד האחריות, שיהגו גם הם מן התקנה הזאת. גם בקש לעמול בפרלמנט, לפטור סוהדים יהודים שומרי שבת מסגירת הניויתיהם כמציאי שבת בשעה ה'. — ביום ב' התקצבו בחיול ביה"ק היהודי צירי הקהלה, המפלגה, האקדמיים וההכרות, כמה סאות אישי הציר אדלף שטנד הספידהו כדברים מעוררים בכי, הציר וואסילקא הספידהו בשם הקלוב הרותני, אדולף ביהם בשם הציונים הווינניים, סאת נשיא הציונים ולפזון בא מלגרים של נהמה. ראש המניסטריום בארון כינרת שלה מלגרים של השתתפות בצער למשפחת הנפטר. — ע"פ חפץ ציוני לבוב ואבות הנפטר הולבו את גויתו ללבוב. ההלויה תהיה ביום ה' * *

מכתב ממארינבד.

פה-נערך ביום ג' העבר מספר הרצל ליום מלאה שש שנים אחרי אשר נלקח מאתנו. לזית חן סיוחד הוסף על החג הזה הרה"ג ר' יעקב סאיר, הכסבאשי משלונקי, הסתעכב פה, ופתח את האספה בנאם קצר בשפה העברית במבטא הספרדי, ובדברים נמרצים תאר את ערך הציוניות למען אחינו הספורים בכל הארצות, והלהיב את לבות השמעים להנך דור עברי בתת פיית הדור ההדש את השפה העברית בתור שפה סדוורת והראה בראיות מן החיים, מאהבי התומכים והבוכרים — אשר לא היו בזמן בית שני — כי המבטא הספרדי איננו הספרדי כיום הישראלי, וע"ב ההובת להרגיל רק את המבטא הזה, למען תהי לנו שפה אחת ומבטא אחד, איש יאגר את עם בניו להיות אחד. בסוף דבריו אמר: (לשוננו ממש אות באות) על בן אומר, כאשר מטרפתם להטיב לאחינו אלה, חובה קדושה עליכם להיות הפתגם הזה בלבבכם ורגיל בפיכם לאמור, כי אנו מבקשים הסות תחת בני תוגרסת בכל מקום שתתן לנו, בי בארצה נושב רוח הופס סלא הן והסד ורהמים, ואנו מצרנו מכתיהם לה כבטחה גמורה, כי היה נהיה לה בנים נאמנים, אקרתיים גמורים

האדם באופן שאין למעלה ממנו השגתי רקורד, שלא זכה לו שום פורח באויר לפני. כל הפורחים ישמחים אם הצליחו להגביה עוף ת"ק אמה ולפרוח על פני איזה ים קצר ואני פרחתי לשמים, פשוטו במשמעו. את הפרס, שימלו כל בעלי רקורד כזה, אני מוחל לכם, כי מה שראיתי שם די לי שכר בעד עטלי. אני השתמשתי בתחבולה יהודית, בבעבועות של בורית, שמשמששים בהם כל ישראל בעסקיהם, בלמודיהם ובפוליטיקתם. אמנם הבעבוע הוא דבר חלש, הוא מתפקע באמצע עבודתו אבל לעמט זה הוא פרה ורבה מאד. בעבוע אחד יפקע ובאותו רגע אפשר לברוא בעבועות אחרים ולא יפול כל יהודי החוסה בהם. ובכן לקחתי בחיקי בקבוק מי-בורית וקנה של תבן, עשיתי לי שני בעבועות גדולים ורכבתי עליהם והתרוממתי למעלה וכאשר נתפקע האחד, מיד היו מוכנים שנים אחרים במקומו עד שהגעתי השמיטה. אל נא תדחקה שאגלה לכם צורת ירושלם של מעלה וביהמ"ק של מעלה, לא באלה מפלתי, לא הפצתי לבלות זמני המצמצם בדברים של מה בכך. אני כיהודי, אוהב משפטים ודברי שכל וחריפות, שאלתי על בית-הדין של מעלה, להתענג על פסקיו החריפים. בעמדי שם שטעתי קול סחנה גדול הולך וקרב. הבמתי לאחורי והנה כל הבהמות הטוורות והעופות הטוורים נגשים לפני ב"ד של מעלה והיונה נושאת מכתב כפיה. היא פורחת עד שלחן היושב בראש ומניחה את המכתב לפניו. הזיביר פותח את המכתב וקורא: "אנחנו הבהמות והעופות הטוורים הנאספים פה מתאוננים על זכותנו הנגולת מאת עמו של מי שאיננו ראויים להזכיר שמו. זה זמן רב שהתורה זכתה אותנו, לנו מאויבינו השוחטים ימים אחרים בשנה בחדש אב ועתה לא די שחלק גדול מאד מהעם הנבחר עובר על התורה, הנה גם אלה האוחזים בתורה סתירים לעצמם בתואנות שונות, לאכול בשר בתשעת הימים ואנחנו נתונים להרג של כדין. כבר נוסדו בכל העולם חברות אנשים הנוטלים על עצמם, שלא לרצוה בעלי חיים, למלא במנם מבשרם, כי-אם לעשות מזונם רק מן הצמחים. אמרנו: מי כעמו של מי שאיננו ראויים להזכיר שמו רחמנים בני רחמנים מוכשרים למנהג טוב ורצוי כזה. אבל מעינו, דוקא בני העם הנבחר אוחזים בקשי-ערף במנהג הישן, להעלות בשרנו הקרוע על ראשי סעודותיהם ולמלא בו את כרשם, ועין פלילי הם מטפלים על עונם בהעלילם על התורה הקדושה, כי היא צותה אותם לאכול בשר הרוגים בשבת ובמועד, כי אין שמחה אלא בבשר, איזו שמחה יש לרחמנים ההם לטראא הרוגים נקיים! אך תינה במועד, אבל איזה מועד יש להם בחדשי האבל תמו ואב, שהם מתקבצים בהם במקומות שדה-המד ונגות ופרדסים הבורות הבורות כמו לכבוד הג גדול ועורכים בנו מכה נורא ואוכלים בשרנו כהיתו מרף ומכרכים את מי שאיננו ראויים להזכיר שמו על הנאתם הפראית. הכבר במלה התורה את המנהג הקדוש, להגור מבשר בתשעת הימים ואותנו לא שאלה ובפירוש כתוב בתורה"ק "אין הכין לאדם אלא בפניו, או אולי "אדם" דוקא ובהמות ועופות סותר לחיב אף שלא בפניהם, אם-כן מה בין משפט ב"ד של מעלה ובין משפטי בני אדם, הנושאים פנים כדין; "ורחטו על כל מעשיו כתוב". "קוקיריקא, נשמע קול המון תרגגלים, שקר הדבר, כי כבר בטל המנהג, בעינינו ראינו הפרכת של איש שחורה עורגה פרושה על שער ביהמ"ק של מעלה ואיזו שמחה יש לרעבתנים האלה? מדוע בשרנו בין שניהם? אל נא יהי דמנו הישפוך קל בעיני ביד"צ של מעלה — קרא כל המחנה בתחנונים — ויצילנו מידי הורגינו עכ"פ בתשעת הימים, כי זאת היא זכותנו, שזכתה לנו התורה."

מה לכם כי נזעקתם? — ענה ראש בית-דין — דמכם בראשיכם, אתם סתוויים בנפשכם, כל הימים אתם מצפים לשלחן אחרים, נרפים אתם לראג לעצמכם, פרורים אתם מלקמים מידי שונאיכם בנפש ואיך תתאוננו אם אדוניכם עושים כלם כטוב בעיניהם, את בשר החיות האדירות עזי הנפשי, המבקשים מרפם בעצמם, לא יאכלו בני האדם.

פיריטון קטן.

אצל בית-הדין של מעלה.

ברכוני ברכת מ"ש, כי פתחתי את שאלת פריחת

להשתמש בארס נחשו, יערכוהו בחלב ויבישנה ועשה ממנו אבק ובלע יעור קטן בכל יום והבריא. — באמריקה נערכים שוב פגרות נוראים כבוישים. במקסם נהרגו עשרים כוישים.

*

ארץ ליהודים. עתונים אנגלים מודיעים, כי ממשלת אוסטרליא רוצה להקציע ארץ לגולי היהודים שתוכל לקלוט במליון יהודים. אך כבר נוכחו אף אנשי המפלגה הארצית, כי במדינה רחוקה אפשר להושיב רק איזו אלפי נדחים יהודים ולא עם רב, אכזה האמונה בבעל ההזיה ישראל זנגביל אף בין הנמשיכים אחריו. הדבר נתעורר עתה כפי הנראה יען עמד מכשול לגולי רוסיא אף בכניסה לאמריקה דרך גלוסטון. כידוע נשאר מכל תנועת ה"ארציים" רק העצה הטובה, לנהל את אהינו גולי רוסיא לא דרך ניו-יורק, כי-אם דרך חוף גלוסטון אשר במקסם במערב אמריקה. כמה חבורות שלחו הועדים את גולי רוסיא להוף החוף לצורם במערב אמריקה, לכל יתדחקו עוד כלם בעיר האחת ניו-יורק. עתה מצא הישר הממונה על הוף גלוסטון, כי ע"פ החקים אסור להכניס את הנודדים האלה, יען בקישו הועדים להם מקומות עבודה במרם באו וזה אסור ע"פ חקי הגולים.

צרת הגולים. הציר היהודי בפולטנא האנגלי סטוארט מ' שמואל שאל את המניסטר לעניני הפנים, אם ידוע לו, כי ישבעה גולים יהודים נכלאו בתא הספינה ולא יכלו לצאת אף לעשות צרכיהם, אם יחפון לחקור בדבר ולמנוע רשעות כזאת לעתיד. הנוך יהודים לעבודת האדמה. חבר הועד הפועל הציוני המצוטצם מר קאן בהאג יסד בחולנד בית ספר לחנך בני יהודים לעבודת האדמה להצמיא בזה אברים טובים לא"י.

חרם בירושלם. בכולל פולן הרוסית, המקבץ כסף בכל ערי פולן, לפרנס את עניי א"י, נפלה מחלקת. האדמורים בפולן מתקוטטים ע"ד הנשיאות וע"כ נחלקו גם הממונים בא"י כשני מחנות של שונאים, כלי זינם היו עד כה זלזלים וקללות ובסוף הוציאו את הרבם הקשה מתערה, את החרם והמילו חרם זה על זה. **שור בא"י.** בסוף הדש סיון התנפלו ביראים (ערכים ישרדים כאלה נקראים בתנ"ך בשם הכולל עמלק) על ישרות המושבה עקרון וכזו את הגרנות בירותם על השומרים, השוכים לקחו שקי תבואה, כלים ומקנה והלכו להם, בבקר נשלחו אנשי צבא מיפו ומרטלה אל מחנה השוכים ומצאום הונים בהמון רב ותפשו אחדים מהם והשיבו את השלל.

בנות ישראל בשבי. בכפר במדינת פודוליא דר יהודי ושלה את בתו אל נערות נצרות, ללמוד מהם מלאכת השוירה. שם מצאה הן בעיני אבר צעיר בעל נחלה. הוא והבריו לקחו את הנערה בשבי וההביאוה והפחידו את היהודים בפגרום אם ינסו לשחרר את הישבויה. אכיה התחנן אל כל הכמרים הסמוכים, שלא יגולו מידו את בתו, כי קטנה היא ואין לה רשות להטיר דתו בלי רשותו. הכהנים המלו עליו ולא קבלוה לשמר, אז הוליכה "התנה" אל מקום רחוק וטבלה באונס. והנערה הצטערה כל כך בשביה עד שמתה שלשה ימים אחרי השמד. הכהנים לא אבו לקברה בכח"ק הנצרי, אז השליכו האכרים את פגרה אל בית אכיה. אלו קרה מקרה כזה להפך, ישנערה נצרית היתה מטירה דתה בתוך יהודים והיתה מתה; איזו עלילה היו שונאינו מעלילים על זה! כל ישראל היו חיבי מיתה, ועתה לא כדום, היהודים לא יעלילו וגם כלכם אינם חושבים, כי הנצרים שותים דם אדם.

להבדיל. לולא הרבו להשתמש במלה הזאת באופן המוני עד שנמאסה היינו צריכים להשתמש בה בזכרנו את מונטיפיורי הראשון, שנמלאו עתה ב"ה שנה למותו, ומונטיפיורי השני, הראשון עמל בל ימיו להציל את היהדות ולחוקה והשני של עכשו עמל להשיבה את היהדות, למחותה ולבטלה. קלוד מונטיפיורי בא עתה מאמריקה, יבקך ישם את בתי הכנסת ישל מתקני הדת ורבניהם והוא מיסד עתה בית כזה גם בלנדון. עד כה מאסו יהודי אנגליא בעשית תקונים כדתנו. האנגלי הוא מטבעו אוהו בנושנות וגם היהודים ישם היו כן, ומונטיפיורי הזקן הזה רוצה להנהיג גם שם תקונים. בספריו הוא מחבב את הנצרות על תלמידיו וממאס

לא אבתה לעבור על הפרינציפה וסגרה את ביה"ס. כה אכד לה' כ"ה שדה העבידה בעיר הזאת. גם מערים אחרות בכולגריא שמענו, כי אין לאהינו קורת רוח מבה"ס של האליאנס, היא מפסידה הבתה בעמנו בכל פעם יותר, כי סרה מן הדרך ששללו מיסדיה. יעקב פרחיה.

מקורב ומרחוק.

ענינים מדיניים. בקלוב הפולני האוסטרי נעשים שנויים. המפלגה הדמוקרטית-לאומית מתפוצצה עקב השוגה אחר. ד"ר גרמן, שהיה ראש המפלגה והתפטר, יען לא יכול לסבול את הפוליטיקה החשכה והעריצה, מיסד מפלגת עבודה לאומית בצרוף בטליא לונשטיין ואחרים. ע"כ הוציאוהו מן המפלגה הדמוקרטית לאומית. — הפרלמנט האונגרי, העובד עדיין בחום הקייץ, גמר את חוק קיום ההוצאות וההכנסות, את חוק קיום החלץ הצבא ואת ברית המסחר עם רומניא בשלום. — הסכסוך בין ספרד והאפיפיור הולך ומתחוק. ספרד אינה רוצה להיות משועבדת לאפיפיור יותר מכל העמים. שם משל האפיפיור עד כה בשותפות עם המלך לדעת העם. הנזירים חרבים היו הפשים ממשא הממלכה, אע"פ שעשו עסקים וחחוקו בתי הרשת וצברו כל הון הארץ ולא שלמו אף מס. למצב הזה עשתה הממשלה הבלרלית קץ והאפיפיור צועק המס. אבל המניסטרוים והמלך עומדים על דעתם. האפיפיור הוציא את בא-כחו מספרד וכן ספרד את בא-כחה מהצר האפיפיור. אין מזל להאפיפיור פיוס העשירי. הוא איש טוב ורוף שלום, אבל בן משק ביתו מרי דלזול הספרדי הוא איש ריב ומדון ובכל אשר הוא עושה הוא מוריד את בית האפיפיור ממדרגתו ומאכד את משמעתו וכבודו בגוים. בן קנה לו שונאים בצרפת, באיטלי ועתה בספרד הטורדת. — בפרס נתמנה מניסטרוים חדש, העושה סדרים בכל מקצועות הממשלה, מתקן את המשפטים, את הצבא ואת הפיננץ ורוצה להוציא את המדינה מתחת ירי זרים. — ממשלת טורקיא פורקה כחוק יד את הנשק מעל יושבי מקרון הנוצרים, על זה כועסה ממשלת בולגריא. אך גם זה יעבור.

שונות. המנברים, שהיו עתידים להיות בחדש הבא בגליציא התיכונה ובאונגרי העליונה, לא יהיו יען פרצה מגפה בסוסים במקומות ההם. כבר היו הוצאות כסף הרבה להצנתם. — ממשלת טורקיא רוצה לסדר את העם הקורדי, אשר מעבר לנהר חדקל (צאצאי הכישים) על הרי קורדיסטאן (במקרא הרי נשף ובאנדה הרי חשך), כסדרו הקוזקים ברוסיא, הממשלה תתן להם אחוזות נחלה והם יעבדו כל ימיהם בצבא. — פרדיננד מלך בולגריא הוא הרש. את המום הזה ירש ממשפחת אמו, ישותה מורע המלוכה הצרפתית מבית ארליאן, כמעט כל בני המשפחה היו חרישים. — בפרס בקשה הממשלה לקחת כסף בחלואה מאירפה. כישמוע הנשים את הדבר פחדו פן תשתעבד הארץ לזרים ומיד פרקו כלן את עדין מעליהן והקדישום לקפת הממלכה. — מקרי גמין רבים בצרפת מאשר בכל העמים. — רופא הנשים בבודפשט ד"ר פייפער מצא, כי תרופת עהרליך למחלת הזמה טרפאה גם נשים מפילות עד שתוכלנה ללדת בני קיטא. — בפורטוגל קשרו אסירים קשר עם יושביהם, שנתנו להם כלי נשק וחמר מפוצץ ופוצצו את הדלתות וכרחו. במלחמה עם אנשי הצבא נהרגו י"ב אסירים. — מספר יושבי קראקא אחרי שנספחו אליה הפרורים היה בחדש אפריל 157,251 נפש אדם ביניהם היו 32405 יהודים. בחדש הוא נולדו 402 ילד ומתו 301 נפש ביניהם 89 זרים. 76 מהם מתו בשחפת. המשא ומתן בין הנהגות הערים החטמות קראקא ופדגורוזה נגמרו והחלט להכרן לעיר אחת. מספר יושבי פדגורוזה הוא קרוב לשלשים אלף נפשי. ועד תקן סדר הבחירה של מועצת העיר קראקא החליט לכונן קוריה רביעית כללית בעלת עשרה מנדטים, שגם אנשים פשים ממש ישתתפו בה. — בשמוקוהלם בירת שבדים נפתח הקונגרס ה"ח של רודפי השלום מכל הארצות, הרוצים לפעול ישיפרקו העמים את נשקם ולא תהיה עוד מלחמה כעולם. — רוקה אחד ברוטשסטרא באמריקה היה חולה במחלת השחפת והרופאים נואשו ממנו. ביאוישו נסה

נקבל נתינותה בתוך ויקר, ומוכנים אנו בזיעת אפנו לעבוד את אדמתה, לישוףך את נפת המינו האהרונה בעד ארצה, בעד היותה ובעד כבודה. — אנו אזרחיה מכבר ובעלי נסיון נובל להבטיח לכם, כי בארצה לא תשמעו קול נוגש, אין איש נוגע בכם לדעה. באיזה תשאפו רוח צה ותתענגו על רוב שלום. לא תפריע אתכם מאמונתכם ושנוי זמנית יתן לכם בכל אזרחיה בעלי התה ואמונתה. — בן אחיו מלכינו מלכי הסד הסה, כאשר פתחו לנו שיערי ארצם בגרוש ספרד, יפתחום לפני אהינו אלה גם היום, אם גם בימי ההשך והבערות בני חורון היינו ולפני החשמה לא הבדילו אותנו לדעה, והטיבו אהנו, מפני כי נאמנים אנו להם, ובטוחים הם, כי אנו עם שומר תברות והחסד ומכיר טובה למטיביו. בן גדולי עמנו באי בתנו בבית המהוקקים האדונים קתונאב. פאראגו, שישן ומעילה ופאלה קשורים המה בעבותות אהבה למלכנו ולארצו, כי בן חורנתנו מצוה אותנו ובן השכל האנושי מחויב, לשלם שבעתיים אל הים טובה כפולה על כל אשר גמלונו עד כה, ורק בתנאים נאותים אלה נוכל להושיב את העם הזה הנדרף והנאנה להצילו מאפלה לאודה ומשעבוד להרות, ולהביאו אל ארץ טובה, בן חובנתנו לבאר הברינו לפני מישלי ארצנו מהוללי ההופש והדרור, ונפתום פיות כל המפקדנים והמטשטינים עלינו דעה, ובכל אפנותיכם ובכחבי עתותיכם תפרסמו זאת. סחואות כפים ארובה לוו את דבריו ואם כי נודף מהם ריה אבק התכוללות, בכיו עלינו לסלוח לו ע"י, כי היא בתול איש מדיני לא יוכל הדבר בסגנון אחר. אהריו עלה על הבמה הסופר מר ראובן בריינין נאם עברית עיר ערך היום בכלל ההסתדרות הקולטורה העברית בפנס, ועורר לעבוד ליטום ההסתדרות בכל סקרה שיאנה. והאחרון הכי נכבד דרש מר אדולף שטאנד ציר בית המהוקקים — המתעבב ג"כ פה — דרשה נהמדה ע"ד ערך היום כשפ"א ותאר את הדעל בתוך יהודי, פוליטיקן ואדם בשרד נאמן ולקח במדבריו הנאוה שבי כל השמעים, ואם כי ארך נאומו לערך שעה והצי לא נלאו השמעים לשמעו, לו ארך עוד שבעתיים, בן נראה קסם על שפתי צירנו הלאומי. בסוף האספה נקבץ לטובת הסתדרות הקולטורה העברית סך מאתים כתירים, גם כסף ההכנסה מההג הזה נועד לחלית ההסתדרות

א. א. מסטרי.

מכתב מטורקיא.

קושטא. ב"ד בתמוז גוע פה ר' משה הלוי, שהיה מסלא מקום הכהבישי בימי עבדאל חמיד, בן פ"ד שנה, כאשר התפטר לפני ל"ו שנה ההכבישי ר' יקיר גירון ועלה לא"י נתמנה ר' משה הלוי למסלא מקומו לפי שעה וישב על כסאו ל"ד שנה ולא נתן לבחור רב אחר. הוא הצטון ביראת שמים וגם היה מוחזק כתיי. כאשר נוסדה הששמה לפני שנתים לא יכול עוד להתחוק על מקומו במצב הממלכה החדשה וההפטר והשיג שבר בטלה מאת הממשלה עד יום מותו. רבים לוחו לבית עולמו ונתנו לו הכבוד הראוי לפי שעמד בראש כל הגולה הטורקית בימי דור שלם. הנצב"ה.

במכתבי הקדום תודעתי ע"ד שוד היהודים באדריאנופול בגלל שר השוטרים הוף. עתה אוכל להודיע, כי ביתהדון מצא את היהודים נקיים והרשויע את שר השוטרים. (כידוע העלילו על היהודים שם, כי קשרו קשר על הממשלה). ראש עדת המסחרים באדריאנופול הודיע לעתונאי על המאורע ההוא לאמר: אהנו ורושעים תבה רבה לאהינו היהודים. ירגעו נא היהודים, שמעם הטוב, שרחשו: אהם בארבע מאות שנות שבתם בארץ הזאת, לא יודע במקרה אחר, שיוכל לקרות ככל מקום ובכל זמן.

הרב הכולל ר' תיים נחום שב ממסעו. הוא צריך עתה לכה דעון חק מאד ולמרוץ הרבה, למען יוכל למלא את כל אשר דרשו: רצון היהודים בא"י וכל מה שהבטיח בכל אשר עבר. ביפו מסרו לו בתדבדורן ובן הדרישות האלה: להשתדל ע"ד בטול הפתק האדומה (הנתן ליהודים העולים לא"י לאות, שאין להם שם זכות ושיבת קבע), להקל ליהודים את קבלת אזרחיות טורקית, לפטר את בתיהספר מלשלם מנם הגבול מהכנסת מכשירי הלמוד, למנות יהודים בהנהגות הערים ובסוד השופטים ושיעמול הרב הכולל להוציא הישר מלב הממשלה נגד היהודים, שהע הממשלה, שאין שום תכלית אחרת ליהודים רק לעבוד בהריוות תחת שלטון הטורקים, להשגיא וההאריז את הממלכה הטורקית. דומה לאלה דרשו הובבי עיני הרוסיים, הם הוסיפו, שתקל הממשלה את מצב אנשי המושבות ותתן להם זכויות יתרות. עתה נדע מה אפשר ליהל סופיכיהו של ראש הרבנים, אשר קבלוהו אהינו בא"י בחבה ובהדרת כבוד בתוך פטרונם ומגנם ונתנו לו כבוד ראש הגולה. מקרה קטן הערך קרה בפתח תקוה, שתיצואותיו היו יכולות להיות גדולות. הלך מאנשי המקום בקשו לקבל פני הארץ בהגלים יהודיים ואהריום רק בהגלים טורקיים. ראש המושבה אפר להרים דגל יהודי מפני ההשד. ריב פריץ במוישה, שאם גם לידי מהלומות.

הרה"ג ר' יעקב מאיר, שהשיבתו ראש הגולה על כנו בירושלם, הלך לעיני עם הגבוי הירושלמי ישכרוב איש טובה, להתרפא בקארלסבאד וא"כ יכריע אם לקבל את הרבנות בירושלם או לשוב אל מקומו השקט בסאלוניקי.

סוף סוף נוסדה בעיר הממלכה אגודת תלמידי האליאנס הראשונים, בשם "אמיקאל". אך עמה יחד נוסדו שתי אגודות אחרות לאומיות בשמות "התקוה" ו"בני ישראל". האהרונה ערכה קורסי ערב למסד עברית.

תברות, מכחי להתגוששות בכולגריא התקבצו בווארנא הזמינו גם את אהיהם בטורקיא. הציונות בכולגריא תופשה מקום יותר ויותר. בבחירות הקהלות נצחו הציונים. בסופיא הבירה הודיע ועד בתיהספר היהודי את האליאנס, כי עליה לשנות את סדר הלמוד ואם לא יסלק הועד ידיו מממלכתה. אך הנהגת האליאנס

בעיניהם את התורה, עתה הוא כונה בי"ג וימנה רב ע"פ רוחו, כדוגמת רבני הרפורם באמריקה.

אסור השחיטה בבוקרסט. הממונה על בית המטבח וראש האזרחים בבוקרסט אסרו לשוחטים יהודים להפיח את הריאות לכדיקה, כי לפי דבריהם מוזק זה לבריאות. זה דומה לאיסור השחיטה והיהודים מוכרחים להביא בשר כשר מן החוץ באמצע הקיץ. הטבחיים הנוצרים מפסידים בזה והם מצטרלים עם היהודים לכטל את האיסור.

גרוש טורקיסטאן. ציב טורקיסטאן שלא פקודה אל כל שרי הפלבים, לברר להם את דיני גרוש היהודים מטורקיסטאן הרוסית. הגזירה חלה גם על המוגרים (שם ישנם מומרים רבים, שקבלו דת מחמד באונס). מספר הגולים הוא 573 בתי אבות. כמעט כלם יהודי פרסי. כוכארא ואפגניסטאן, שהיתה להם זכות גרות בארץ היא אלף שנה בטרם באה הארץ תחת ידי רוסיא.

הודאת בעל-דין. איזה ערך יש לגזירות רבני ירושלים והומרותיהם, כמו בענין שביעית ואיסור הסבון, דאינו ב"ארגן הארתודקסי הרשמי" אשר בירושלים "מוריה", במאמר ראשי ע"ד הרבנות הירושלמית כתוב: "באין רב יש רבנים הרבה, בי כל העדה כלם קדושים ותכיל בקרבה מספר הישוב מהמין היפה, מי שהיו רבנים" וביניהם כאלה, שכבר תש כהם מזקנה ונס בעירותיהם בגולה היו למעמסה על צבורם ופה הם מהדשים ימי נעוריהם, להראות ישותם, להעביר את הכטלה. בשבת רועים כאלה במדה מספקת ביותר תאחזנו שער והרבן ירושלים יראה לנו כבימי הריסותה, או להישוב הישן ואוי להישוב החדש ורבים הללים יפלו תחת הידים הרועדות והקטמות ועצומים יהיו הרוגיהן... מהומה, מבוכה ומכוסה, איסור על איסור וא"י גזעזעה ד' מאות פרסה על ד' מאות פרסה... הנוכל לישבת בשתיקה על עסקי דמים אלה? ומה יענה הצבור הגדול בחו"ל, כי תקח אזנו שמין דבר מהענינים המכאיבים, מה שמותר, אתמול אסור היום ומחר מותר עוד הפעם". והמערכת מעירה על זה, שהרבנים הזקנים האלה אינם אישנים כל כל, כי בהשנים (קאבערלעפעל בעל"ה) הם תקיפי השנוורים ואדירי החלוקה) ידועים משתמשים באותם "הרבנים שהיו" ומוציאים תועלת מזקנתם ותמימותם. ובכן כל האיסורים הידועים וההזרות זהשקרים נהתמים בידי הרבנים באונס ע"י נותני לחמם הלימים הקדושים.

יהודי גואנזי רוסיא האבתיים. בארץ שהכל מרמים את עצמם ואת כל העולם ואף שומרי החקים עוברים עליהם לשובת עצמם אין חרוש, שגם קצת יהודים לומדים ממעשיהם. כאדסה יסד מלמד אחד בית מדרש וכתב על הישער: "פה מתפללים בעד הקיסר ובעד הארץ". כונתו היתה רק שיהיה לו בית חנם לבית ספרו. הממשלה סגרה את ביהמ"ד באמרה, כי בעד הקיסר מתפללים בכל בית תפלה.

האנטישמיות באלג'יר. בעיר אלג'יר באפריקה הצפונית אישר לצרפת נצחו האנטישמיים נצחון גדול בבחירות למועצת העיר. להם נפל 4600 דעות ולהפשים רק 2900. באלג'יר יש קהלה יהודית גדולה והשובה מלאה חכמים ולמדינים.

שוד בגליציא. מחירוב מודיענו מר מימי, כי בכפר סטאראווא הסמוך לישם התנפלו אכרים על המוגז היהודי פירדמן במקלות יבקרדמות והכו את כל הנמצא בכית ומחצו פצעים קשים. בני הבית נמלטו על נפשם, רק יהודי זקן אחד, שלן בבית ולא יכול למחר לנוס נלקח מכות רצה וכשרו נעשה ככברה והוא מפרפר בין החיים והמות. הרוצחים לא נכלאו.

החולירע והיהודים. מי גרוע ממי? שלמוני הערים ברוסיא אומרים, שהיהודים גרועים מן החולירע. מפחד החולירע ממנים בכל הערים רופאים יתרים להשגיח על ישמירות החיים ואע"פ שיש מסהור כרופאים, אין ממנים רופאים יהודים. בשעת המלחמה מנו רופאים יהודים בצבא, כי פחד היפנים היה גדול מפחד המגפה. כי כבוד השלטון היה בסכנה והוא קודם לצורך החיים של האזרחים.

הצפה יהודית. לצמולנסק בא פקיד מאת המניסטרוים, לבדוק את בתי הפקודות. בעברו בחוצות

ראה בית גבוה ועל גגו כפה. בשאלו על מהות הבית שמע, כי ביה"ב" היא ליהודים, וזאת היא הצפה יהודית! כעם הפקיד הרם וצוה מיד להרוס את הכפה.

כופני הסכנה. כנמה ערי רוסיא מכמלה הממשלה חברות יהודיות לספרות ולמדע, כי סכנה הן לממלכה בהרבותן את הפרוד בין הלאומים וממילא הן מכיאות סכנה לשלום הארץ. מי שאינו בקי בענין יכול לדמות כי ממשלת רוסיא שומרה באמת את יושבי הארץ מכל שנאה וקטמה וריב בין הלאומים. אבל הממשלה ההיא עצמה תומכה בידי אנשי רוסיא האמתים ועתונתיהם המהרהרים ריב בכל עת בין העמים ומששים את ההמון על הלאומים הזרים, על יהודים, פינים, פולנים, רותנים ואישכנזים. זה עתה הוציאה "הרוסקיא זנמ"א" כרוז לכל העם הרוסי, כי לא היפנים ולא שום עם אחר הם שונאי רוסיא, כי אם היהודים ועל הרוסים להשמר מפניהם, שלא לעשות עמהם שום מ"מ, כי הם רוצים לצבר כל רכוש הארץ תחת ידם ולכבוש את הרוסים לעבדים, כי בן מצוה בידם מאת תורתם, להונות ולגזול ולמשול בעולם. וכברו זהה אין הממשלה מוצאה שום סכנה לשלום הארץ.

שנווררים אנטישמיים. תמהון עורר באשכנזי גלוי העתונים היהודים, כי אגודת נוצרים אנטישמים פרסמה מודעה לקהלות יהודיות קטנות, כי היא תמציא להן כסף לצרכי הדת היהודית. על שאלות כמה קהלות ענתה האגודה, כי היא תכתוב מכתבי שנווררות לגבירים יהודים לתמכן בכסף ובהכנסה יחלקו. כאשר גלו העתונים היהודיים את הדבר צעקה האגודה, כי תזמינם לדין על גרמם דה נזק. גבירי היהודים לא יכזו עוד כל כך את עניי אחיהם המזרחים על שנווררותם בראותם, כי גם אנטישמיים עוסקים בה כאופן מחפיר כזה.

כתב מימי ההרבן. כמצרים העליונה נמצא לוח עיץ ועל פניו כתבת רומית בעלת המשים שורות, ל"י שורות נקראות הישבו, תכנן היא שלוח איש-צבא מחיל רומא, שעבד בכבוש ירושלים להפשי.

לא תגנוב. ו 1 א ל פ: מודע בפרשת יתרו כתוב לא תגנוב בלשון יהודי ובפרשת קדושים לא תגנוב בלשון רבים ג ב ע ר: כי בפרשת יתרו הוא בפרשת שישן, הנקראת לפני הרב ורב אין רק אחד בעיר, ורפי קדושים הוא בפרשת הראשונה, הנקראת לפני הכתן וכתיבים ישנם רבים בעיר.

רמת המצפה

הרמב"ם והכמי צרפת.

ידוע כי יחס הרמב"ם להמון העם, שאינם עוסקים בהגיון ובפילוסופיה או—אם נשתמש במליצה השגורה כפי חכמי ישראל בימי הבינים— שאינם ממילים בפרדם החכמה, לא היה יחס של חבה, אדרבה הרבה מן הכוז ובמול הערך של "העם ההולכים בהשך" היה ביחס זה. כשהרמב"ם מציר את תמונתו של הנביא או הקו הראשי של התמונה הזאת הוא, שהנביא "מתקדש והולך ופורש מדרכי כלל העם ההולכים במחשבי הזמן" ומה הוא עסקו התמיד של הנביא? ע"ז הוא משיב: "דעתו פנויה תמיד למעלה, קשורה תחת הכסא, להכין באותן הצורות, הקדושות המהורות ומסתכל בהכמתו של הקב"ה". (הלכות יסודי התורה פרק ז' הלכה א'). הנביא איננו לפי איש משתתף בחיי הצבור ומשתדל לתקנם ולהתאימם עם הרעיונות המוסריים שכלבו או אם נשתמש בסגנונו של הנביא עצמו: עם "האיש העצורה בעצמותו"; הנביא איננו לפי הרמב"ם איש הלב, כי אם איש המוח, פילוסוף המתעמק בהכנת המציאות וע"י הוא יודע, גדלו של הקב"ה".

ידוע שגם החכמים המכלים כל ימיהם בתלמוד והיים כחיים מוסריים מהורים בתמימות בלי התחכמות אין ערכם גדול מאד בעיני הרמב"ם, הם בעיניו כמי "שמתהלך סביב בית המלך ומבקש למצוא השער" (מ"ג חלק שלישי פרק ג"א). כעוד שהעוסקים בהגיון הנם בבית המלך יחד עם המלך (ישם) ועל חכמי צרפת, שהיו גדולים מאד בתלמוד, בתמימות ובטהרת המדות, אמר באגרותיו, כי הם מכירים את הבורא מתוך בשר שור שלוק.

אבל בכל-זאת טעות תהיה אם נחפוץ לכאר את תכונתו זו של הרמב"ם ע"י הגאווה והיהדות, המצויה תמיד במחשמים המדעיים כיהם לאנשים פשוטים, וכפרט בזמן שהספקנות לא התפתחה עוד והאמונה ב"חיובי השכל" משלה ממשלה בלתי מגבלה בעולם הרוח. — כי ענותו של הרמב"ם ידועה לנו למדי מתוך כתביו ואגרותיו והננו יודעים, כי החכמה היונית לא היתה יכולה לעקור מלבו את הענוה והצניעות, שהיו תקועות בלבו בתור יהודי נאמן, השותה מי, נאמנים ממקור ב"ה וחתלמוד. אלא סבת היחס הקר הזה, שבין הרמב"ם לבין החכמים התלמודיים היא מפני שהיה חושב כל אמונה, שלא באה מתוך הקירה הגיונית עמוקה במהות האלהות, אלא מתוך קבלת הדברים הנאמרים בכ"ה וכתלמוד כפשוטם, לבלתי אמתית ובלתי נקיה לגמרי. לפי שמת הרמב"ם למשל כל המיחס תארים לאלקים ומאמין, כי האלקים הוא צדיק, אמונתו איננה אמתית ומכ"ש מי שמיחס לאלקים תארים, שיש בהם גם התפעלות נפשית, כמו הגוף, רחום וכדומה, אינני מאמין באהדות האלהות, כיא ברבני, ובכלל לפי שמת הרמב"ם אי אפשר ליחס לאלקים שום תואר חיובי וכונת כל תואר כזה הנזכר בכ"ה היא רק לשלול את ההפך (ע"י היטב מ"ג מן פרק ג"א עד פרק ס"א לראשון). לבן לא יכול הרמב"ם לכבד הרבה את אלה שהיו מאמינים בכ"ה כפשוטם, ולא רק הרמב"ם, כיא גם ר' כה"י בעל ה"ה שלא הרחיק ללכת במדוה ולא היה ממצה את כל עומק הדיו של ההגיון ובכלל הלך כשמת ר' סעדיה, שהיה מיחס לאלהות איזו תארים חיובים, הוא אומר: "ומהם (ממאמיני היהוד) יש מי שמיחדו בלבו ולשונו ויבין מה שהוא אומר מדרך הקבלה, שקבל מאבותיו ואינו יודע בירור מה שקבל" (חריה שער היחוד פ' א' וע"ע כפ' ב'). כלומר מאמיני האחדות ע"ד הקבלה הנם אמנם מיהדים בלב ובלשון, אבל אינם מאמינים באהדות ברורה. ומפוסו הוא מאמר, שהיא מביא בישם הפילוסוף: "לא יוכל לעבוד עלה העלות ותהלת ההתהלות אלא נביא הדור בטבעו או הפילוסוף המובהק כמה שקנהו מן החכמה. אבל זולתם (כלומר שאר כנ"א) עובדים זולתו".

הננו רואים אפוא, כי לפי דעתו כל אלה, שלא נכנסו להקירה עמוקה, להכחין את מושג האחדות בהבחנה הגיונית דקה, להבדיל בין האחד האמתי ובין האחד העובר (לשונו בחו"ה). הנם עובדים זולתי של אלקים, כלומר עבודה זרה, ובכלל חישוב חכמי ספרד את חכמי צרפת מפני אמונתם הפשוטה ל"מגשימים".

אבל האם כאמת היו חכמי צרפת וכל המון בית ישראל המאמינים הפשוטים עובדי אלהים אחרים? האם כאמת טובה אמונת האחדות, הכאה מתוך ההגיון, מאמונה הכאה מל"י חי ומרגיש את יוצרו, כזו של הנביאים? כמובן אי אפשר להשיב על השאלה הזאת בחיוב. כבר הכיר ר' יהודה הלוי, שיש הבדל בין אלקי אברהם ובין אלקי אריסטו וכי אלקי ישראל נעלה ונשגב יותר מאלקי הפילוסופיא היונית, כי בעוד שאלקי ישראל הוא אלקים חיים, גומל טוב ועושה חסד, רחום וחנון, השומע תפלת עבדיו והאמונה בו ממלאה את הלב ומסוגלת לנחם את הנפש מפגעי הזמן, הנה אלוהי אריסטו הוא רק מושג מלא של ילולות, הפילוסופיא הרבתה כ"ל לזכך ולצרף את מושג אחרות האלקות עד שלא נשאר ממנו מאומה וכאו כסוף למושג אחדות המבוע ולא יותר, וסוף סוף גם חכמי ספרד לא מצאו ידעם ורגליהם כשהגיעו לשאלת חרוש העולם, כי לא יכלו להתאים את האמונה הזאת עם אמונתם באהדות מחלטת בלתי משתנה, כי לפי ההגיון האנושי חרוש העולם אי אפשר בלא שנוי רצון (ע"י עקרים מאמר שני פרק שני ושלישי) וסוף סוף הוכרחו גם הם אחרי כמה כרכורים לבא לאותה המדרגה, שעמדו עליה חכמי צרפת, שאמונתם לא היתה הגיונית, כ"א נבואית, לא אמונה של פלפולי המוח, כ"א אמונת הלכ המלא רגש הי של הכרת היוצר.

קראקא
בן ציון כהן ראפאפארט.

סברבלי

הידעתם מה זוא המלה הזאת? "בחדר" קראנו אנחנו והמלמד עליו השלום לספרי נביאים וכתובים "סברבלי" כלומר עשרים וארבעה לילי לפי שעל ישר כל בוך מספרי נביאים וכתובים היה נדפס באותיות אדומות "עשרים וארבעה ספרי הקדש" אע"פ שאין בספרי נ"ך (אם נגרע מהם חמישה חמשי תורה וחמש מגלות, הנדפסים תמיד יחד בפ"ע, בלי שום יחס נראה לנ"ך) רק י"ד ספרים. הלא כן יקראו לכרכות התפלה, שאומרים בלחש, "שמונה עשרה" אף שיש בתפלת החול י"ט ברכות וכתפלת שבת ויו"ט שבע, יותר נכון אם נפרש טעם השם בדרך רמז, אע"פ שאינו הפישט האמתי: סברבלי, כלומר בלי סברה, כי לומדי הסברבלי לא הבינו מאומה בלמודם, כי המלמדים לא למדוהו רק לצאת ידי חובת אותם בעה"כ, שאינם חסידים כל כך ודורשים שלא בהוגן, לבטל ילדים מן הגפ"ת, העקה, ולמפל עמהם בדבר מפל כזה, שאינו מעלה ואינו מוריד, ואם למדו "קאפיטל פסוק" במי שכפאו שד התכוננו בו, להקל את הבנת הדרשות התלויות בו, הנזכרות ברש"י ובגמרא, והילדים נודאי לא הבינו, הם התכוננו בלמוד ה"קאפיטל פסוק", שנפרק מעליהם לשעה אחת עול הפלפול הקשה, לעסוק עכ"פ מעט בדבר "קל" קל להבין וקל הערך, וכלל גדול בלמוד: כל דבר שאינו נחשב לעיקר בלמוד אלא למפל, לדבר צדדי, לדישות ולא להובנה, אינו נתפש בזכרון ואינו נשאר במח הלומד לכל ימי חייו להיות עצם מנשמתו ורוח מרוחו, ליצור בו את האופי והמדות, להיות נר לנתיבתו בחיים, ולזה נוסף עוד, שרק ילדים בני שש — תשע למדו משהו "פסוק", אבל כשנעשה הילד בן עשר שנים כבר הוא פטור מן הפסוק, כמו שנאמר: "בן עשר למשנה" אע"פ שלא קימו המלמדים את הסיפא של אותה המשנה: "בן ט"ז לגמרא" והלעיטו בכר גמרא רבני חמש ושש, וברור הדבר, שאין ילד קטן כזה מוכשר להבין את דברי הנביאים ורוח הקדושה והחכמה העמוקה שבכתובים, כמו שאינו מוכשר להשיג אף מושג קל מן הגמרא. ספרי נבי, כמו גם ספרי המשנה והגמרא ומפרשיהם, לא נכתבו לילדים, כי אם לגדולים ולא לכל בני אדם, אלא לבעלי בינה יתרה שבהם, ולפי שיוצאי החרד לא מפלו עוד בלמוד נויב כל ימיהם, ע"כ אין בנו היהודים במעמ אף אחד היודע את הנביאים והכתובים, שישתם והכתמם בדרכי העולם, פוסרם הטוב ועצותיהם המחכימות, המורים דרך בכל מצבי הנפש ובכל מקרי החיים, המנחמים, המרוטמים, המטים לטוב את יודעיהם ומסירים אותם מכל רע והגותנים במכה, להחזיק גורלם החמרי ושלומם וטובתם הרוחניים בידיהם, להמותם לחפצם במלא מובן המלים האלה, ואף אם במקרה פתחנו ספר נ"ך ועלעלנו בו או בקראנו את ההפטרות בשבת היו דברי הנביאים בעינינו כפמפוט ילדים, לפי שבילדותנו מפלנו בהם ומושיגי ילדים נשרשו בנפשנו מהם, כה אבדנו אוצר רוחני יקר, מטמון של אושר הגוף והנפש, השלכנו אחרי גוננו תורה גדולה ורחבה, אשר היא חכמתנו ובינתנו לעיני העמים, תורת אישי-האלקים, חכמת חכמי החיים, שכל הביולוגים והפסיכולוגים שבוזמנו אינם מגיעים עוד אף לקרסליהם (אין כזה שום גוומא 1) חכמת החיים שבתנ"ך היתה לנחלה לזרים, להעמים הגרמנים, האנגלים, ההולנדים, הפרוסים והסקנדינבים, המה הוגים בספרי המקרא שלנו יומם ולילה ולא בילדותם כמונו, אלא דוקא בגדלם, בהיותם כבר לאנשי מעשה, לא ימושו ספרי הביבל מפיחם בשום מצב החיים ומדברים כם בשנתם כביתם ובכלתם, בדרך, כשכבם ובקומם (גם כזה אין שום גוומא), בדברך עם איש אנגלי לא ימלט, שלא תשמע מפיו איזו פסוקים מן הביבל שלנו, הוא הוגה בתנ"ך כל ימיו, ללמוד את חכמת החיים, את תהלוכותיו עם אנשים, את אופן הגיונו במשא ובמתן ובעניני משפחה: בכל דרכיו ממש, דברי קדמוני ישראל הם אור לנתיבתו, פלס ומאזני משפט בכל מעשיו יועץ טוב בכל משלח ידיו ותנחומות אלקי עולם בכל יגוני וצרותיו, ומאז התחילו העמים הגרמנים בימי הרפורמציה להגות בביבל שלנו נעשו העמים המצליחים בכל

המין האנושי, כוכשי העולם, מושלים בכמה וכרונים בהון ובכנים בחיים טובים, בהכמה ובתרבות יותר מכל גויי הארץ, מה שהבטיחה התורה לנו בני ישראל אם נלך בדרכי התורה, נתקים בהם, בעמים הגרמנים, ואנחנו דווים וסחופים, עוזבים ורצוצים. לפי שאנחנו עזבנו מקור חיים, נמשינו את תורת אל חי, את חכמת התנ"ך ודרכיו בחיים והלבנו רק אחר החקירה והפלפול "החרודי בעלמא", לשם שעשעיים, והגרמנים דבקו בתנ"ך באמת ובתמים ושימרים דרכיו ועצותיו. — בזמננו "השבילי" בני הדור בתוכנו, אבל רק להרע ולא להטיב, את הגמרא אין לומדים עוד ילדים בני המש ושש או אין לומדים אותה עוד כל עיקר, אבל את "הסברבלי" לא החזירו עוד לכבודו הראוי לו, אנחנו כראנו לנו "ספרות", שהתנ"ך הישן נושן אינו נבלל בו, משכילינו מדמים, שעלינו לחנך את הדור רק בספרות, שמשכילי הסלבים מחזיקים בה, והסלבים הם כידוע קתולים או פרובוסלבים, הבזים תורת התנ"ך, לפי שהיא יהודית ועלולה להסיר את לבות ההוגים בה מדרכי הנצרות הרומית והיוזנית, הקרובות יותר לדרכי העכורים כאשר לדרכי התורה הישראלית, לכן אין בספרות החדשה של הסלבים שום ריח ביבלי, אלא כלה מלאה רוח היוגים והרומיים הקדמונים, ובדרך הזאת דבקו משכילי העברים החדשים, ואם נמצא בנו נער אחד מני אלה, הלומד "פסוק", הרי זה רק לשם התרגלות בלשון העברית וכא יותר, אינו רוצה כלל להתעמק בדברי הנביאים, להבין תכנם, כי רק את הלשון הצחה הוא צריך, את הקליפה ולא את התוך. — שובו שובו בית ישראל ל"סברבלי" שלכם, למען תשבילו בכל אשר תעשו בהעמים הגרמנים ויותר מהם, כי לנו גדול ערך הסברבלי מאשר להם, להם הוא רק מקור חכמה ולנו גם מקור רוח לאומי שאין במוהו, וכידינו פירושו התלמוד המחוכמים ובאורי המפרשים העברים, מה שאין בן ידיו העמים, אך דעו שאין התנ"ך ספרי חריסמומטיה לילדים, ביאם ספרי חכמה וקדושה לאנשי מעשה, ספרי "מקרא" לקרוא בהם בכל עת ובכל שעה. ש. מ. ל.

תולדות אנשי שם בכוראקא.

מאת פ. ה. וועטשטיין.

ר' משה לנדא.

ר' משה ב"ר יקותיאל הלוי לנדא, אשר צאצאיו אחריו מדור דור עד היום הזה מתיחסים אליו ומתימרים בכבודו זה שלש מאות וחמשים שנה, היה מראשי חכמי קראקא המצוינים בהלכה ובכל פנות הספרות התלמודית ונמצא חתום פה על פס"ד מיום ט"ז סיון שנת שי"ח ראשון לגאונים, אנשי השם, הרמ"א וניסו ר' יוסף כהן צדק, מחבר שו"ת "שארית יוסף": "מה שנראה לנו פסקנו וחתמנו יום ה' ט"ז ימים חדש סיון שי"ח לפ"ק גאם משה בן יקותיאל ז"ל סג"ל איש לנדא וגאם יוסף בן ה"ר מרדכי גרשון כ"ץ זל"ה וגאם משה בן לא"א ישראל שלי"ט נקרא משה איסרלש מקראקא" (שו"ת הרמ"א ס"ח י"ב 1). הוא נקרא "לנדא" ע"ש עיר באשכנז הדרומית, עיר מושבו או מולדתו ורכנותו לפנינו, ובן נראה מדברי מהרש"ל גוסס מצבתו (הבא להלן), הקוראים אותו בשם "מלנדא" 2). כפי הנראה למד הוא תורה בנירנברג בישיבתו של הג"מ יעקב מרגלית (שנפטר בשנת רנ"ב) ושם בישיבה בשבתו לפני רבו זה ראה אותו אסר כל החתיכות שנמלחו ביחד עם חתיכה, שנמצאה בה המה בפסח, "מעשה" — כותב הג"מ יוסף כהן צדק מקראקא בספרו שו"ת שארית יוסף סי' מ"ז — "שנמצא חמה בפסח על חתיכה מלוחה ונמלחו ביחד בכלי הרבה חתיכות ונמצא החמה על אחד מהחתיכות בהיותם יחד במלח ונשאלתי ואסרתי כל החתיכות שנמלחו שנמצאו בכלי בשעה שנמצא החמה... ורכים מכני החבורה לחמו עלי כזה לאמר ראה זה דבר חידש ואין לנו אלא מה שאסרו לנו קדמונינו בפירוש עד שבא לכאן כמהר"ר משה לנדא זקן א' מופלג בחכמה ועמד והעיד שהגאון מהר"ר יעקב מרגלית

אסר כל החתיכות בנירנברג, כבר בשנת שי"ך היה יושב אותו "זקן מופלג בחכמה" ר' משה לנדא בכבודה של קראקא, ברומה של היהדות, ומפורסם בדורו ביחוד בין חכמי אשכנז, ארץ הורתו ולידתה, חנוכו וגדולה, למודו ושמיושו, ומלפני ומלפני הרמ"א (שהיה אז עודנו רק בשנים, כבן עשרים שנה, וטרם עשה לו שם גדול בעולם) יצא באותה שנה אסור על ספרים, שנדפסו או מחדש 3). ר' משה לנדא ש"עמד והעיד, שהגאון מהר"ר יעקב מרגלית אסר כל החתיכות בנירנברג" אנחנו רואים אותו נוטה לדעת המקילים ובה דהתירא עדיף ליה, והוא לעינים לגדולי הפוסקים, שמהם יצאה הוראה לכל בני הגולה, ודברי תורתו הם אצלם דברים נשמעים ומתקבלים להלכה ולמעשה. הרמ"א, עמוד ההוראה, שעליו נשען כל בית ישראל מקצה הארץ ועד קצה, קובע דין ומנהג במותו ומביא ראייה ממנו לדת ולקולא לעומת מהרש"ל המחמיר בדבר, לעומת האילן הגדול, האשלא הרבכא, שתולין בו תילי תילים של הלכות, באמת" — אמר הרמ"א למהרש"ל — "אלו בא מעשה לידי הכשרתי... ושאלתי על זה לחכם א' מופלג בחכמה ובזקנה הנמצא אצלנו הנקרא מהר"ר משה לנדא והראיתי לו מענותיה דמר ותשובתי עליהן ותמה בדברי מ"ר" 4). "והמנהג" — כתוב בד"ס יו"ד סי' ת"ב — "אותן שהיו אצל המיתה ואצל הקבורה או שלא היו בשתיהן מתענין יום המיתה אבל אותן שהיו אצל הקבורה ולא אצל המיתה מתענין יום הקבורה כן שמעתי מזקן מופלג בחכמה וזקנה מוהר"ר משה לנדא ז"ל שהמנהג כן, בפראג הוציא איש לעז על אשתו, כי נטמאה והביא עדים ע"ז וראשי העיר עמדו לימינו והובא הדבר לפני הכ"ד הגדול בקראקא, שבראשו עמד וחתום למעלה ר' משה הלוי לנדא, והוא צדד בזכות האשה העלובה והתאמץ לפסול את העדים ולהוציאה נקיה בהשפמה 5). ואלה דברי הרמ"א בענין הזה: "בכר נודעו אותן הדברים, אשר עברו בשערים, בפראג הבירה, שמעשה רע כזה קרה, משנה שעברה, וכא הדין לפני חכמי קראקא, האי ישיש מורה לצדקה, הגאון מוהר"ר משה לנדא והשני אשר בצדה, הגאון גיסי מוהר"ר יוסף כ"ץ, אשר מתוך הלחץ, שאין בית דין שוה שלא יחץ, נמנתי לשליש עמהם, ואננהקטן ישבם, ונכררנו אנהנו השלשה, להורות להם הדרך המפולשה, ובן עשינו לפי דעתנו, והבאנו ראיות מופתיות לדבינו, שעדות כזה אינו לא מעלה ולא מוריד, והמגביהו ראוי להוריד, ואין לו עלייה, רק בפיוס וכפייה" 6).

3) שו"ת הרמ"א סי' י"א, ראב"נובין, דברי ימי ישראל ה"ד ע' 343.
4) שו"ת הרמ"א סי' י"א.
5) ע"ש סי' י"ב — י"ה.
6) שו"ת הרמ"א סי' י"ז.

לבנין בית לביה"ם העברי בקראקא... אלה שנות האנשים, אשר נדבו נדבות לבנין בית לביה"ם העברי: מר שלמה שייער 200 כתרים, מר י' נאכט 200, מר מ' נכנצאהל 400, מר רגינה ווינדלינג 200, מר שמואל הרשטיין 400, מר פינחס לנדא 200, מר יוליוס שפירא 100, מר מנדל פאם 100, ואלה אשר נתנו בתור מלוה: מר יוסף דרודנר 200, מר שמואל ווינר 200, מר שמואל וואהרהאפטיג 200, מר יצחק צוקר 250, מר ילמה שפירא 200, מר יהודה מאפעט 200, מר שמואל שפירא 200, מר פ. ה. וועטשטיין 200, מר ח. פ. לייסטר 200, מר ל' זינגר 200, מ' סיני אלכסנדרוביטש 200, מר יוליוס שפירא 200, מר הללשמיידלר 200, מר מנדל פאם 200, מר שמואל הרשטיין 300, מר יצחק למברגר 200, מר שלמה שטרנברג 200. בלכסף הנדבות עד היום 1800 כתרי המלוות 3550 בתר.

מו"ט לך ידידי ורעי מנוער מר אייזיק מאנדעל לארוסך עם בת הגביר ר' יוסף שענבערג מטישבינא. יעקב שמידט.
במו"ט בחכה רבה אניש לידידי המושלם מר אכרהם אבא אפיסדארף מסאקאל לארוסו מו"ט להוריו. ילמה שמידט — לוכאטישוב.

1) מעשה בא לפנינו דהיינו בפני זקן והכם מופלג במהר"ר משה סג"ל לנדא ובפני גיסי הגאון כמהר"ר משה כהר"ר ישראל ז"ל ובפני "שו"ת שארית יוסף סי' ע"ז).
2) "זקן מהר"ם מלנדא יצ"ו" (שו"ת הרמ"א סי' ס"ז).

חיים ביליג מרודקי מברך את הגביר מר בעריש אברהםאם ורעיתו בקראקא לארוס בתם הבכירה. בידרות ואהבה אברך במזיש את רעי מר יצחק אייזיק פֿעפֿערבוים מפה לארוסו. יהושע האָבעין — סטרי. באהבה רכה הרני שולח ברכת מזיש לידיד מר מרדכי האָכראם מפורהאיצה לארוסו עם מי פאהארילס מהוסיאטין. נפתלי זיגל — זלאטישוב.

ברגשי חבה ורעות אברך במזיש את רעי המושלם מר מרדכי ראזענקראניץ מטשארטקוב לארוסו עם מרת פרידא וואהל מסטופיקע. יהודא קיטמעלמאן — קאלאדרובקא. אני מגיש במזיש לרעי מר נפתלי לאנדא לארוסו עם מי בלוטא ציטמערמאן מיאווורוב. פישעל אדלער.

בידידות ואהבה אברך במזיש את רעי מר אברהם אבא אפיסדארף בסוקאל לארוסו. אלעזר מיזיש — יאברוב. יעקב גאָמליב ונציל צימרמן מלובאטשוב מביעים במזיש לידידים מר אברהם אבא אפיסדארף מסאקאל לארוסו עם מרת מאניע פינקעל מראדוואנצע. מזיש להוריו. —

האטעל ציפפער, לעמבערג

HOTEL ZIPPER LEMBERG

vormals

Hotel u. Restauration **MAJER KATZ, Rajfana 9.**

Telefon Nr. 889.

האכסניא ובית המרוזה של ה' מאיר האטיץ ז"ל בלבו, ברחוב רייטאנא 9

דנדעים זה 40 שנה בכל תפוצות ישראל, מתנהלים גם עתה תחת אותה ההנהלה עצמה של השנים הקודמות, ביתרונן הבשר אף למתדרין מן המתדרין; ועוד יתרה נעשה, כי כל החדרים תקנו מחדש ונערכו בטוב טעם ודעת ובנקיטן עצום מתאימים לצרכי החיים, במאור אלקטרי, גם בחדרים מיוחדים לרחצה ובכל הקומפורט הדרוש לרוח העתה, ונחת שלהני מלא דשן, גם סניף מיוחד למאכלי הלב נערך על ידי ברהוב סטאניסלאוו 4 מול האכסניא שלי במאכלים ערבים לחיך, למען השביע וצון את כל הרושים לשבני

צבי הורש ציפפער.

10 Kronen fällig!

kann jedermann auf leichte Weise verdienen. Senden Sie Ihre Adresse nur auf einer Postkarte an die Firma Jak. König, Wien VII/3 - Postamt 63

M. Gutwirth, Bochnia liefert Knochenmehl und Thomasmehl in jeder Gehaltslage zu sehr billigen Preisen.

פרי עין הדר.

אתרוני ארץ ישראל מגני ישראל!

אנחנו קבלנו על עצמנו להמציא לאחרינו את האפשרות לקיים מצות אהרונ רק באתרוני א"י ומגני ישראל המקיימים כל המצות התלויות בארץ. וכל אהוב עמו ודת ישראל באמת ובלב תמים לא יהין לקנות ממזרי היונים מידי שונאינו מקדם, אשר ידם מלובלכה בדם ישראל ואשר ירדפו את אחינו עד היום הזה. כמה ריו נשפך וכמה קולמסים נשברו מגאונינו רבנינו והכמינה אשר הורו לנו כי ממזרי יון אסורים לנו מדאורייתא, ועוד ישנם יהודים ודוקא מן החרדים המזידים להביא ממזרים בקהל ד' ומחטיאים את הרבים. עזרונו נא החרדים לדבר ד' ולכבוד ישראל וארצנו להרגיל את עצמנו באתרונים מומרת ארצנו. המחירים נשארנו כמו של האגודה "פרי עין הדר" ביפו. לסוחרים, אשר יקנו עשרים אתרונים נותר להם 25% ראכאט, ואלה אשר יקנו ארבעים אתרונים נותר להם 35% ראכאט. אופן המכירה רן ע"פ אנגאבע ונאכנאחמע.

הרוצים לקבל האתרונים ישר מא"י ישלחו לנו הזמנותיהם עד ר"ה אלוה, ולאלה אשר יזמינו עד רה"ש נוכל לשלוח מטריעסט, ומן רה"ש עד יוה"כ נשלח מלבו.

בשנה הזאת ישנם לנו יינות א"י משובחים. היינות והקאניאק נבחנו מהופאים גדולים וקנו להם שם עולם. גם שמן זית זך מא"י יפה לרפואה, וכן בורות מהעתיד" בחיפה ועוד כלי חמד מעצי זית, סוכנים נבקש בכל עיר ועיר אשר יראו ברכה בעמלם.

PALASTINA

Handels-Gesellschaft **TIEGER & COMP.**

Lemberg, Żółkiewska 129.

מאפלטרריכני

אללעיינטישע דעמטיש סארטיין זיטס נראטשעיער, טעגליך פרייט פאס שמאץ 5 קילא קאללי קראנען 3. יענענדאנטי 6.50 פרייט פאס קואלטישע 5 קילא קראנען 5.50 L. ALTNEU, Versech 15, Ungarn.

Daję więc każdemu sposobność wzmocnienia swych nerwów. Proszę napisać do mnie kartę pocztową z podaniem dokładnego adresu, a ja przysięgnę natychmiast darmo i oplatnie porcję Kola-Dultz, zupełnie wystarczającą do poznania jej skutecznego działania i cudownej siły. Według uznania można i więcej zamówić. Proszę pisać natychmiast, aby nie zapomnieć. Główny skład: **Max Dultz, Budapestzi VII Abt. 502 Tabakgasser Zg.**

Proszę żądać Kola - Dultz darmo.

Kola - Dultz daje ochotę do życia i siłę do działania,

jak również uczucie młodości wraz z zdrowiem i siłą czynu, które tęczą za skutecznosc i szerszosc w przedsiwzięciach. Proszę używać jakis czas Kola-Dultz codziennie, a wzmocni on natwy, usunie każdą słabosc i jego działanie okaże się w poczuciu pełnych sił i zdrowia. Kola jest polecany przez lekarstie powagi całego świata i używany w szpitalach i sanatoriach dla choroby nerwowe.

KOLA-DULTZ

najlepszy pokarm natury dla mózgu i nerwów.

Uspokobienie, myśli, czynności i każde poruszenie ciała są zależne od mózgu.

Vor dem Gebrauch. Nach dem Gebrauch. Po użyciu.

Tak cudownie działa preparat

האטעל ורעסטוראציאן כשר לבע"ב יהודים של שלום אהרן ראזענטאל בלבו, רחוב רזעניצקא 13 מעלעפאן נו 1314 לשדכנים.

לנערה יפה תאר מחונכה חנוך יהודי, בעלת מעלות ומדות טובות, ממשפחה מיוחסת מאד, שיש לה נדן 3000 כתו, אני מבקש חתן מתאים בעל עסק, לפנות אך העתון הזה בשביל יש צייטמאן.

פערשיעדענע פֿלויים & בעטמפֿעדערן צו דען ביליגסטען פרייזען ליעפֿערען
APTOWITZER & WAHLER Geflügel, Gänsefett u. Federn Export, TARNOPOL.

פרנסה. וועגען איבערנעמען איין אנדער געשעפט, איז איבערצובעבען א אלט גוט רענאמירט און רענאטאל געשעפט אין דער נעהע פון קראקא מיט גוטע בע-רינגונגען. קאפיטאל נעמיג לערך 3000 קראנען. צו פרעגען ביי דער אדמיניסטראציע ביי ערשטען סעפטעמבער.

ביערפערטרעטונג. ווער אויף דער פערטרעטונג דער ברויערייען דער נארדמעהרישען ברויערייא אונד מאלצפֿאבריקס-אקציענגעזעלשאפט אין האנסדארף, יאָהנסדארף אונד מאָהר. שאָהנבערג, וועלכע האכנראָדיגע ביערע וויא האנסדארפער - פילזנער, סודעשענ-ברייא (ביירישע סארטע) באָק, פֿאָרטאָד קוואלימעט) עקספארט-מערצען, דאפפעל-לאגער אונד לאגערביער ערצייגט, רעפ-לעקטירט, וואללע זיך געפֿעלליגסט אונ-געזייטט און דערען גענעראלפֿערטרעטער **Grajower, Henenberg & Scharf Chrzanów.** ווענדען, וועלכע בערייט זינד, אללע אן זיע געשטעללטען אנפארדערונגען גע-ניעגע צו רייסטען.

M. WUNDERMANN, STRYJ
k. k. Gerichtl. Sachverständiger
in Waren u. Bankbuchung.

בשורת ספר הדיש.

רחה זה חדש, קילא לחור השמש, לא קזפתהו עין ונחז: תוספתא סדר זרעים זהגיה ונדוייקה היטב עם סני פירוקים, הנקוצים צטנוותה ונחת ילחק וקירי ונחה. כל חלה חצרו יחדו עיי הרצ הגדול וכו' ונויה ילחק הכהן חצדייק חלענוור וכעת וניוקצי ירוקלס תוצצ"ח, צן לחותו הרצ הגלון הנוצתק הנופורקים ונחור הגולה וכו' ונויה סכום נורדכי הכהן הגדול סליטי"ח חצדייק צרעזאן יע"ח. החפץ להציג צרכה אל ציתו יפנה אל חל בצוד הנוחזר כפי האדרעק: Rabbi Isak Schwadron: Jerusalem Palästina
או לחחי הנוחזר Hersch Schwadron Bóbrka

וינלה נופס לנפסו ויטצע עונג צעזעס"י. ונחיר הקפר 4 כהרים חוץ ונהונקלוח צפאקט.

עירינגע צעזעס"י ונחיר הקפר 4 כהרים חוץ ונהונקלוח צפאקט.

הגימנאזיום הריאלי היהודי בסטאראזינעמיץ.

לבית-הספר התכוני הזה, יש כל זכות ויפוי-כח של כהים התיכונים של הממשלה בכל עניני חול. החנוך העברי רחב ועמוק בכל מקצעות התורה; תנ"ך עם רש"י, גמרא עם תוס', שלחן-ערוך, תולדות היהודים וכתב ולישון עברית. בשנתות ו"ט סגור ביה"ס. מנהל למודי הקרש הוא הח"ג מ"ה משה דוד גראס, לפנים רב בלוצערן, גיסו של מוסר ביד"ס הרה"ג דר. יונג באונג, בראד. בחדש מאי נפתחה מהלפת ההכנסה לנסיון הכניסה. בלי נסיון הכניסה לא יקובל תלמיד. לכן נחויק להיות מן המקדימים.

Verwaltung des jüd. Privat-Realgymnasiums Sforozynetz (Bukowina).

הוצאת "התחיה" סטניסלב יצא לאור

מלון עברי חדש חלק ראשון תמונת מעברית לפולנית ולגרמנית

הבר עיי ספרים פדגוגים מומחים בהשגחת הפרופיסור ד"ר מאיר ווייסברג. המלון עברי חדש הוא יחיד במינו ויבואו בו כל המלים החדשות שנתחדשו עד הנה בעולם הספרות וכמופו יבוא קונטרס שלם בשם "נוספות". מחיר החלק הראשון 3 בתרים ומי שישלח מראש 5 בתרים יקבל תיבה את חלק ראשון ואחר שני חדשים את החלק השני שהולך ונדפס ויגמר בזמן קצר. כמו כן יש להשיג אצלי כל מיני ספרי חנוך ולמוד, ספרי הישכלה ומדע לרוב. עכור חבורות אגודות ומוכרי-ספרים אתן רכש הגון. הכתובת:

Abraham Robinsohn Buchhandlung Stanislau, Galizien

Naftali Hof Wyd.: S. M. Laser

Odpowiedzialny redaktor: S. M. Laser. Drukiem M. Lenkowicza w Krakowie. Bozego Ciała 22.

Newyorker Germania

Lebensversicherungsgesellschaft.

Versicherungsstand am Schlusse des Jahres 1905 . . . . . K. 539,686.228.—
Stand der Activa laut Bilans Ende 1905 . . . . . 176,528.370.—
Einkünfte von Assekuranz Prämien und Zinsen 1905 . . . . . 30,748.986.—
Ueberschuss vom Jahresumsatz . . . . . K. 2,215.336.— } " 13,934.003.—
Reserven v. früheren Jahren für Dividende . . . . . 11,718.647.— }

Folgende Vorteile bietet die Newyorker Germania ihren Versicherten:

- 1) Sie gewährt die ersten Dividenden schon nach Ablauf des ersten Jahres;
- 2) die Polizzen behalten ihren Wert nach 3 Jahren der Ausstellung sogar wenn die Versicherten durch Selbstmord oder Duell starben, und auch in Fällen, in welchen der Antrag objectiv falsche Deklaration enthält;
- 3) Reise um die ganze Erdkugel unterliegen keine besonderen Prämien;
- 4) ebenso brauchen im Kriegsfall die zu den Waffen Berufenen keine besonderen Prämien zu zahlen;
- 5) nach 3-jähriger Versicherung kann der Versicherte, bei Einstellung weiterer Entrichtung der Prämien, über die Polizza frei verfügen, gemäss der in der Polizza ersichtlichen Instruktion.

General-Agentur für Westgalizien:

Sigmund Gleitzmann, Krakau

Jasnagasse 5.

Agenten unter günstigsten Bedingungen gesucht.

Erstes und Grösstes

Gramophonhaus

JOSEF WECHSLER

Engros & Endetail

Lemberg, Sykstuska 2. Krakau, Grodzka 71.

גענעראלפערטרעטער דער גראמאפאן אקציען - געווענלשאפט

מיט מארקע, שרייבענדער ענגעל

גרעסטעס לאגער פאלנישער, דייטשער, העברעאישער אונד יודישער פלאטען מיט מארקע, ענגעל.

20.000 פלאטען ערסטגרעסטער קינסטלער

שטעטס אם לאגער.

לעמבערג, טעלעפאן II 2033 רעפערטורטויילע אונד ווערקשטעטע אם ארטע בעסטע אומטויש-קראקוי, טעלעפאן 461 בעדינגונגען. — פריינקאטאלאגע גראמאס אונד פראנקא.

"דער שטראהל"

איז דאס איינציגע ערנסטע אילוסטרירטע וואכענבלאט פאר די יודישע פאמיליע.

דער שטראהל ערשיינט רעגעלמעסיג יעדען דאנערשטאג פריה. אין שטראהל בעטייליגען זיך די בעסטע יודישע שריפטשטעלער און קינסטלער וויא אויך אייראפעאישע בעריהמטע אויטארען.

צום "שטראהל" ווערט צוגעלעגט יעדע וואך אומיסט פיר די אבאנעמען אין בעזונדערע נומערען דער גרויסער קלאסישער ראמאן פון עגיפטישען

לעבען אין דער צייט "פרעה" פון דעם פוילישען שריפטשטעלער פון גלות-מצרים כאלעסלאוו פרום.

פון נומער 19 האט זיך אנגעהויבען צו דרוקען דער העכסט אינטערעסאנטער ראמאן פון זשורנאליסטען-לעבען: "דער צייטונגס-שרייבער".

אין וועלכען סזוערט מייסטערשאפט און ריהרענד געשילדערט דאס לעבען פון זשורנאליסטען פון קלענסטען ביז דעם גרעסטען צייטונגס-מיטארבייטער ביז דעם רייכסטען רעדאקטאר-ארויסגעבער אליין.

פון נומער 22 דרוקט זיך א אריגינעלער ראמאן

פון דעם בעליבטען פאלקס-שרייבער "איינער א מענש" א. מ. ווייסענבערג

וועלכער צייכענט זיך אויס מיט זיין טיעפער פסיכאלאגיע און אנאליז פון דער פערבארגענער טעגליכער נישמה.

"דער שטראהל" האט בעשטימט א ליטערארישען קאנקורס

אויף א ערצעהלונג מיט פרעמיעס פאר די בעסטע ערצעהלונגען. מיר קאנען דעריבער האפען, אז די קינסטליגע נומערען פון "שטראהל" וועלען זיין בע-זונדערס אינטערעסאנט מיט די רעזולטאטען פון דעם שריפטשטעלער-קאמפאן אין וועלכען דאס איינציגע געוועהר בעשטעהט פון גייסט און טאלענט.

רעדאקטאר און ארויסגעבער פון "שטראהל" מ. י. פרייד.

אבאנאמענטס - פרייז: אויף א יאהר מיט אלע ביילאגען 5 רובל, אין אויסלאנד יעהרליך 7 ר; 3.50 יאהר 3.50 ר; 1/4 יאהר 2 רובל.

דער אדרעס פון דער רעדאקציע און אדמיניסטראציע:

Red. "DER STRAHL" Warszawa ul. Rymarska 16.

בעמערקונג: כדי צו געבען נייע אבאנעמען דיא סעגליכקייט צו בעקומען אלע פרייעריגע נומערען פון ערשטען פיערעל יאהר, האבען מיר בעשלאסען, אז יעדער נייער אבאנענט, וואס וועט צושיקען 2 ר, אין אויסלאנד ר. 2.60, בעקומט דעם זשורנאל מיט אלע ביילאגען פון ערשטען נומער אן ביז דעם ערשטען יולי.

כה דהתרא עדיף!

כל החפץ לנלח הזקן בהתר ולא כאסור יקנה ממני את אבק-הגלוח החדש

EXCELLENT

כשמו כן הוא, טוב ויפה וריחו נעים ומועיל לגלוח הזקן ברגעים אחרים עצהו"ט. הורא דבר ה' יוצא בזה ידי חובת המקום וי"ח הכריות. מחיר תבה אחת כתו וחצי, שתי תבות שני כתרים וחצי. עיי נאכנאמהע לא ישולח. תיבותי עתה.

MOSES KATZ

JERUSALEM, Palästina,

Poste restante

לפנים היה מושבי בלגרון.

הוצאת "השרון". פשמישל.

יצא לאור

שפתנו חלק שני

רפאל סופרמן מאה צבי שרפשטן

מקראה עם תמונות וציורים לשנת הלמודים השנית.

הספר הזה הוא היהודי בין ספרי הלמוד, שהוא מתאים התאסה גמורה להתפתחות השכלית וידעויותיהם בשפה של פשוטים משנת הלמודים השנית. שפתו קלה מאד, יפת ופויטית ותכנו מענין למשוך את הלב. הספר כולל מלבד שפע תמונות וציורים, שהיות, ספורים, משלים ושירים, שנתבררו בהקפדה יתרה, גם אגדות היסטוריות ועמסיות נחמדות, הנותנות ספוק להפנטסיה העשירה של התינוק ומוזן לרגשותיו הלאומיים.

שפתנו חלק שני

כמותה לקלות השפה ויפיה, להתאסה דיקנות לגיל הילדים וידעויותיהם, לתכן מענין ולהורד אסתתי מצוין. מחירו K. 1.50 נמצא אצל כל בתי מסחר הספרים. הסכירה הראשית בגליציה

Amkraut & Freund, Przemysl.

אולפנא

החפץ לשלוח את בנו לאחד מבתי האולפנא שבקראקא, לגימנזיום, לבי"ס הריאלי וכדומה, זוכל למצוא בעדם בביתי מעון מרווח, ארוחה טובה, השגחה מעולה והוראה שלמה בתנ"ך ובשפת עבר. הישכר ממוצע.

S. WALKOWSKI, KRAKAU

Miodowa 16.

מורים עברים!

ועד בית הספר הולאמשובי הדפים קמלוגים על ניר יפה וטוב ומוכר אותם בזול שאין דוגמתו. 5 חלר מחיר גליון. 20% ביטביל הוצאת אגודת המורים.

לפנות אל:

NAFTALI SIEGEL

Leiter der hebr. Schule in ZŁOCZÓW.

לתועלת הבנת כה"ק וידיעת

הדקדוק.

שלשת ספרי: "דרך חדשה בכאורי כה"ק", "יפסל נתיב" (דקדוק) והלחות הפעלים" (להשתלמות הדקדוק) כבר הוכרו לטובים ומועילים מאד. מחיר הראשון 22 קאפ; מחיר השני 29 קאפ; מחיר השלישי 27 קאפ; שלשתם יחד 61 קאפ. גם יוכלו להשיג על ידי את שני הספרים (פרי רוח) "מסבות השם" וה"מסבות הפעל" בהודרת

15 פ"צ ממחירם הקצוב, היינו במחיר 1 רוב"ב 88 קאפ, ובאחריות-כהוספת דמי האחריות. בני"ע לא ישולח.

כתבת: D. L. Baranowitz, Wilna

Zawalnaia 68, Russland.